ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор _____ І.О.Лапіка
30 серпня 2018р.

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів №307 з поглибленим вивченням природничих наук Деснянського району міста Києва

НА 2018-2019 НАВЧАЛЬНИЙ РІК

1 класи

Схвалено
на засіданні
педагогічної ради
(протокол № 12
від 30.08. 2018р.)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

для 1 класу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітню програму для 1 класу спеціалізованої школи №307 розроблено відповідно до Закону України «Про освіту», Державного стандарту початкової освіти. У програмі визначено вимоги до конкретних очікуваних результатів навчання; коротко вказано відповідний зміст кожного навчального предмета чи інтегрованого курсу.

Програму побудовано із врахуванням таких принципів:

- дитиноцентрованості і природовідповідності;
- узгодження цілей, змісту і очікуваних результатів навчання;
- науковості, доступності і практичної спрямованості змісту;
- наступності і перспективності навчання;
- взаємозв'язаного формування ключових і предметних компетентностей;
- логічної послідовності і достатності засвоєння учнями предметних компетентностей;
- можливостей реалізації змісту освіти через предмети або інтегровані курси;
- творчого використання вчителем програми залежно від умов навчання;
- адаптації до індивідуальних особливостей, інтелектуальних і фізичних можливостей, потреб та інтересів дітей.

Зміст програми має потенціал для формування у здобувачів таких **ключових компетентностей**:

1) вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях;

2) здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами, що передбачає активне використання рідної мови в різних комунікативних ситуаціях, зокрема в побуті, освітньому процесі, культурному житті громади, можливість розуміти прості висловлювання іноземною мовою, спілкуватися нею у відповідних ситуаціях, оволодіння навичками міжкультурного спілкування;

3) математична компетентність, що передбачає виявлення простих математичних залежностей в навколишньому світі, моделювання процесів та ситуацій із застосуванням математичних відношень та вимірювань, усвідомлення ролі математичних знань та вмінь в особистому і суспільному житті людини;

4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, що передбачають формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, самостійно чи в групі спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе і навколишній світ шляхом спостереження та дослідження;

5) інноваційність, що передбачає відкритість до нових ідей, ініціювання змін у близькому середовищі (клас, школа, громада тощо), формування знань, умінь, ставлень, що є основою компетентнісного підходу, забезпечують подальшу здатність успішно навчатися, провадити професійну діяльність, відчувати себе частиною спільноти і брати участь у справах громади;

6) екологічна компетентність, що передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, ощадного використання природних ресурсів, розуміючи важливість збереження природи для сталого розвитку суспільства;

7) інформаційно-комунікаційна компетентність, що передбачає опанування основою цифрової грамотності для розвитку і спілкування, здатність безпечного та етичного використання засобів інформаційно-комунікаційної компетентності у навчанні та інших життєвих ситуаціях;

8) навчання впродовж життя, що передбачає опанування уміннями і навичками, необхідними для подальшого навчання, організацію власного навчального середовища, отримання нової інформації з метою застосування її для оцінювання навчальних потреб, визначення власних навчальних цілей та способів їх досягнення, навчання працювати самостійно і в групі;

9) громадянські та соціальні компетентності, пов’язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність в житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов’язаних з різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров’я і збереження здоров’я інших людей, дотримання здорового способу життя;

10) культурна компетентність, що передбачає залучення до різних видів мистецької творчості (образотворче, музичне та інші види мистецтв) шляхом розкриття і розвитку природних здібностей, творчого вираження особистості;

11) підприємливість та фінансова грамотність, що передбачають ініціативність, готовність брати відповідальність за власні рішення, вміння організовувати свою діяльність для досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовність до втілення в життя ініційованих ідей, прийняття власних рішень.

Спільними для всіх ключових компетентностей є такі **вміння**: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, здатність логічно обґрунтовувати

позицію, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, співпрацювати з іншими особами.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень здобувачів здійснюються на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження їхнього індивідуального розвитку у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів поступу кожного здобувача у навчанні, а визначення особистих результатів здобувачів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Навчальні досягнення здобувачів у 1 класу підлягають вербальному, формувальному оцінюванню.

Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток дітей; вибудовувати індивідуальну траєкторію їхнього розвитку; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб дитини; мотивувати прагнення здобути максимально можливі результати; виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, не боятися помилок, переконання у власних можливостях і здібностях.

Робочий навчальний план

Назва освітньої галузі / *Клас*	Кількість годин	
	1-Б,В,Г,Д	1-Б,В,Г,Д
Інваріантний складник		
Мовно-літературна	315+35=350	
Українська мова і літературне читання	255+35=290	7+1=8
Іншомовна	70	2
Математична	140	4
Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, здоров'язбережувальна галузі)	105	3
Технологічна	35	1
Мистецька	70	2
Фізкультурна*	105	3
Усього	770	23
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, проведення	-	

індивідуальних консультацій та групових занять		-
Загальнорічна кількість навчальних годин	805	
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня	20/700	
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	805	

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЛІТЕРАТУРНЕ ЧИТАННЯ
Пояснювальна записка

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в учнів позитивного емоційно-ціннісного ставлення до української мови, читання, дитячої книжки, формування пізнавального інтересу до рідного слова, прагнення вдосконалювати своє мовлення;

– розвиток мислення, мовлення, уяви, пізнавальних і літературно-творчих здібностей школярів;

– формування повноцінних навичок читання і письма, уміння брати участь у діалозі, інсценізаціях, створювати короткі усні й письмові монологічні висловлення;

– формування вмінь працювати з різними видами та джерелами інформації;

– ознайомлення учнів з дитячою літературою різної тематики й жанрів, формування прийомів самостійної роботи з дитячими книжками;

– формування умінь опрацьовувати тексти різних видів (художні, науково-популярні, навчальні, медіатексти);

– дослідження мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань і норм української мови;

– залучення молодших школярів до практичного застосування умінь з різних видів мовленнєвої діяльності в навчальних і життєвих ситуаціях.

Відповідно до зазначених мети і завдань у початковому курсі мовно-літературної освіти виділено такі **змістові лінії**: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати

усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді.

Змістова лінія **«Взаємодіємо письмово»** спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності.

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

Змістові лінії реалізуються через інтегрований курс «Навчання грамоти».

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно» (32 год.)	
з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *доречно реагує* на них; *виконує* навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції; *слухає* й *розуміє* коротке монологічне висловлення; *відповідає на запитання* за змістом прослуханого *(хто? що? де? коли? як?*); *розповідає*, про що мовиться в тексті, який прослуховувався; *ділиться* своїми почуттями та емоціями від почутого; *розповідає*, що зацікавило в усному повідомленні; *відтворює* по ролях (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей; *вступає* в діалог на теми, які викликають зацікавлення; *самостійно формулює* репліки (запитання) до співрозмовника за змістом попередньо підготовленої короткої бесіди на добре знайому тему; *уважно слухає* співрозмовника й *адекватно відповідає* на його запитання; *користується* формулами мовленнєвого етикету в	Сприймання усної інформації. Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування.

ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); *дотримується* правил спілкування з людьми різного віку; *використовує* відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); *регулює* дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; *повторює* услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей; *переказує* знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; *самостійно будує* коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя	Створення усних монологічних висловлень
Змістова лінія «Читаємо» (84 год.)	
читає вголос доступні тексти переважно цілими словами (окремі слова ускладненої структури – складами); *виявляє* у процесі читання *розуміння* значень більшості слів, *звертає увагу* на незнайомі слова, запитує у дорослих їх значення; *правильно інтонує* речення, у кінці яких стоять різні розділові знаки (після попередньої підготовки); *читає і називає* нескладні за змістом і формою фольклорні та літературні тексти (загадка, лічилка, казка, вірш, оповідання); *виділяє* в структурі тексту заголовок; *пояснює* зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих випадках); *виявляє розуміння* фактичного змісту невеликих за обсягом і нескладних текстів: *пояснює*, яка подія відбулася, *називає* персонажів твору, *відповідає на запитання* за змістом прочитаного; *пояснює,* якими словами в тексті автор описує характер героя, його зовнішність, передає красу природи і т. ін.(з допомогою вчителя); *переказує* близько до змісту прочитаний твір чи окремі його епізоди з опорою на ілюстрації, запитання вчителя; *висловлює власне ставлення* до прочитаного: хороший / поганий вчинок, хто сподобався / не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; *читає по ролях* діалоги з казок, оповідань, віршів (після попередньої підготовки); *має уявлення* про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення,	Формування і розвиток навички читання. Сприймання і практичне розрізнення художніх текстів. Аналіз та інтерпретація змісту тексту. Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного.

бібліотека, Інтернет; *розрізняє* вербальну і візуальну інформації в тексті; *знаходить* за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, дитячому журналі, пояснює її зміст; *знаходить і називає* елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, *висловлює* здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); *розрізняє* дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); *дотримується правил* збереження книжки та гігієни читання (під керівництвом дорослого) *пояснює* свої читацькі вподобання (яким темам надає перевагу); *відповідає* на запитання, про що (про кого) любить читати; *називає* своїх улюблених літературних героїв творчості (казки, лічилки, загадки, скоромовки, пісеньки та ін.), – доступні віку художні твори відомих письменників України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей: літературні казки, оповідання, вірші, комікси; – науково-художні дитячі тексти; – дитяча періодика.	Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації. Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу: *дитяча література в авторській, жанрово-тематичній різноманітності:* – твори усної народної *теми дитячого читання:* про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, винаходи, фантастика та ін.
Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» (84 год.)	
називає і розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери українського алфавіту, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог; *розрізняє* друковане і рукописне письмо; *списує* слова і речення з друкованого і рукописного тексту; *пише* під диктування слова, речення з 3-4 слів; *добирає й записує* назву малюнка, заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *складає й записує* речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя); *дотримується* культури оформлення письмових робіт; *перевіряє* написане; *виявляє і виправляє* недоліки письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя	Формування і розвиток навички письма. Створення власних письмових висловлень. Перевірка письмових робіт
Змістова лінія «Досліджуємо медіа» (16 год.)	

сприймає зміст і форму простих медіапродуктів (малюнки, світлини, комікси, дитячі журнали, мультфільми тощо), бере участь в їх обговоренні; *бере участь* в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; *розповідає* про свої враження від прослуханих / переглянутих медіапродуктів	Робота з медіапродукцією
Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» (64 год.)	
має уявлення про мовні звуки; *розрізняє* голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; *правильно вимовляє* тверді й м'які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; *відтворює* ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); *пояснює* зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків;	Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова.
має уявлення про букви, *розрізняє* звуки і букви; *позначає* мовні звуки буквами на письмі; *правильно записує* слова, вимова й написання яких збігаються; *правильно позначає* на письмі м'якість приголосних звуків; *відтворює* алфавітні назви букв;	Позначення звуків буквами.
має уявлення про склад, *вимовляє* слова по складах; *пояснює* співвідношення між звуками і буквами у складі, слові; *поділяє на склади* слова під час переносу їх частин в інший рядок;	Вправляння у поділі слів на склади.
має уявлення про наголос, *визначає* на слух склад, який вимовляється з більшою силою голосу; *розрізнює* наголошений і ненаголошені склади в слові; *правильно наголошує* загальновживані слова; *пояснює* залежність значення слова від зміни наголосу в ньому (в окремих випадках) ;	Дослідження ролі наголосу в словах.
має уявлення про номінативну функцію слова; *співвідносить* слово і зображення відповідного предмета, дії, ознаки, числа; *розрізняє* близькі й протилежні за значенням слова; *розпізнає* слова, які мають кілька значень; *доповнює* тематичні групи слів; *встановлює відповідність* між родовою і видовими назвами; *упізнає* і *розрізняє* слова – назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова (з допомогою вчителя); *ставить* до слів питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?* (з допомогою вчителя)*;* *має уявлення* про речення; *розпізнає* речення за графічними орієнтирами (велика	Спостереження за лексичним значенням слів.

буква на початку, розділовий знак у кінці); *визначає* кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів; *інтонаційно правильно вимовляє* (читає) розповідні, питальні й окличні речення і відповідно *оформлює* їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки); *дотримується* правила вживання великої літери на початку речення; *доповнює* речення 1-2 словами за змістом; *складає* речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему; *має уявлення* про текст (практично відрізняє його від речення); *добирає* заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *визначає* кількість речень у тексті (з 2-4 речень), *виявляє* їх межі за графічними орієнтирами.	Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами. Дослідження і конструювання речень. Дослідження тексту.

МАТЕМАТИЧНА ГАЛУЗЬ
МАТЕМАТИКА
Пояснювальна записка

Метою навчання математики є різнобічний розвиток особистості дитини та її світоглядних орієнтацій засобами математичної діяльності, формування математичної й інших ключових компетентностей, необхідних їй для життя та продовження навчання.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів розуміння ролі математики в пізнанні явищ і закономірностей навколишнього світу;
- формування у дітей досвіду використання математичних знань та способів дій для розв'язування навчальних і практичних задач;
- розвиток математичного мовлення учнів, необхідного для опису математичних фактів, відношень і закономірностей;
- формування в учнів здатності міркувати логічно, оцінювати коректність і достатність даних для розв'язування навчальних і практичних задач.

Реалізація мети і завдань **початкового курсу математики** здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Числа, дії з числами. Величини», «Геометричні фігури», «Вирази, рівності, нерівності», «Робота з даними», «Математичні задачі і дослідження».

Змістова лінія **«Числа, дії з числами. Величини»** охоплює вивчення питань нумерації цілих невід'ємних чисел; формування навичок виконання арифметичних дій додавання і віднімання, множення і ділення; вимірювання величин; оперування величинами.

Змістова лінія **«Вирази, рівності, нерівності»** спрямована на формування в учнів уявлень про математичні вирази – числові та зі змінною; рівності і рівняння; числові нерівності та нерівності зі змінною; про залежність результату арифметичної дії від зміни одного з її компонентів. Ця змістова лінія є пропедевтичною до вивчення алгебраїчного матеріалу.

Змістова лінія **«Геометричні фігури»** націлена на розвиток в учнів просторових уявлень; формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками; формування практичних умінь будувати, креслити,

моделювати й конструювати геометричні фігури від руки та за допомогою простих креслярських інструментів. Ця змістова лінія має пропедевтичний характер.

Змістова лінія **«Робота з даними»** передбачає ознайомлення учнів на практичному рівні з найпростішими способами виділення і впорядкування даних за певною ознакою.

Змістова лінія «**Математичні задачі і дослідження**» спрямована на формування в учнів здатності розпізнавати практичні проблеми, що розв'язуються із застосуванням математичних методів, на матеріалі сюжетних, геометричних і практичних задач, а також у процесі виконання найпростіших навчальних досліджень.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Числа, дії з числами. Величини (100 год.)	
відтворює послідовність чисел у межах сотні; *читає* і *записує* числа, *утворює* числа різними способами; *визначає* десятки й одиниці у складі двоцифрового числа; *порівнює* числа різними способами; *виконує* додавання та віднімання на основі нумерації чисел;	Числа 1 – 10. Число 0. Десяток. Числа 11 – 100.
розуміє сутність арифметичних дій додавання і віднімання; *прогнозує* результат додавання та віднімання; *володіє* навичками додавання і віднімання одноцифрових чисел у межах 10;	Арифметичні дії додавання і віднімання. Додавання і віднімання чисел у межах 10.
використовує у мовленні назви компонентів та результатів арифметичних дій додавання і віднімання; *коментує* виконання обчислень; *знаходить* число, яке на кілька одиниць більше (менше) за дане;	Назви компонентів та результатів додавання і віднімання.
розуміє сутність різницевого порівняння чисел; *знаходить*, на скільки одне число більше або менше за інше;	Збільшення (зменшення) числа на кілька одиниць. Різницеве порівняння.
користується в обчисленнях переставним законом додавання;	Переставний закон додавання.
встановлює взаємозв'язок між діями додавання і віднімання, *використовує* його під час обчислень; *визначає* невідомий компонент дії додавання і *знаходить* його значення;	Взаємозв'язок між додаванням і відніманням. Знаходження невідомого доданка.
вимірює і *порівнює* величини: довжину, масу, місткість; *використовує* короткі позначення величин (сантиметр – см, дециметр – дм, метр – м); маси (кілограм – кг); місткості (літр – л); часу (година – год, доба, тиждень); *додає і віднімає* іменовані числа, подані в одних одиницях величини; *користується* інструментами й допоміжними засобами для вимірювання величин;	Величини: довжина, маса, місткість, час.

користується годинником (у межах цілих годин) і календарем для відстеження подій у своєму житті, спостережень у природі тощо; *оперує* грошима в уявному (ігровому) процесі купівлі-продажу, *використовує* їх короткі позначення (гривня – грн, копійка – к.)	Гроші
Вирази, рівності, нерівності (10 год.)	
читає і *записує* математичні вирази: сума і різниця; *обчислює* значення виразів на 1 – 2 дії; *встановлює* відношення рівності й нерівності між числами й числовими виразами	Сума. Різниця. Вирази на 1 – 2 дії. Числові рівності і нерівності.
Геометричні фігури (10 год.)	
розпізнає геометричні фігури за істотними ознаками; *співвідносить* реальні об'єкти з моделями та зображеннями геометричних фігур; *моделює* геометричні фігури; *вимірює* довжину відрізка; *креслить* відрізки заданої довжини	Трикутник, чотирикутник, квадрат, круг. Точка, пряма, промінь, відрізок, ламана. Куб, куля, циліндр, конус, піраміда.
Математичні задачі і дослідження (10 год.)	
розв'язує прості сюжетні задачі, які є моделями реальних ситуацій; *створює* допоміжну модель задачі різними способами; *оцінює* з допомогою вчителя правильність розв'язання задачі; *складає* прості сюжетні задачі; *виконує* елементарні дослідження математичних закономірностей з допомогою вчителя	Прості сюжетні, в тому числі компетентнісно-зорієнтовані задачі. Навчальні дослідження
Робота з даними (10 год.)	
читає дані, вміщені на схематичному рисунку, в таблиці; *вносить* дані до схем; *користується* даними під час розв'язування практично зорієнтованих задач і в практичних ситуаціях.	Виділення і впорядкування даних за певною ознакою.
Додаткові теми: Ознаки і властивості об'єктів. Спільні та відмінні ознаки, істотні ознаки. Об'єднання об'єктів у групу за спільною ознакою (узагальнення). Розбиття групи об'єктів на підгрупи за спільною ознакою (класифікація). Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд. Заміна більших одиниць величини меншими. Заміна менших одиниць величини більшими. Використовує співвідношення між одиницями величини при виконанні математичних та практичних завдань. Істинні та хибні (правильні і неправильні) висловлювання. Симетрія в геометричних фігурах. Коло. Моделювання змісту завдань за допомогою рисунків, графів, таблиць. Прості задачі на знаходження невідомого зменшуваного, від'ємника.	

Задачі на знаходження суми трьох доданків.
Задачі з логічним навантаженням.
Лінійні діаграми, таблиці.

ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА, СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА, ПРИРОДНИЧА ОСВІТНІ ГАЛУЗІ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Пояснювальна записка

Зазначені освітні галузі можуть реалізовуватись окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузева; в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зв’язків, організації різних форм взаємодії учнів. Для розв'язання учнями практичних завдань у життєвих ситуаціях залучаються навчальні результати з інших освітніх галузей.

Метою навчальної програми «Я досліджую світ» є особистісний розвиток молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності та соціальної практики, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі.

Досягнення поставленої мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

- формування дослідницьких умінь, опанування доступних способів пізнання себе, предметів і явищ природи і суспільного життя (спостереження, обстеження, дослід, практична робота, вимірювання, систематизація, класифікація, встановлення логічної та часової послідовності подій, критична оцінка побаченого (почутого), встановлення зв'язків і залежностей в природі і суспільстві, між станом довкілля і діяльністю людини, впливу поведінки на здоров'я та безпеку, залежності результату від докладених зусиль, аналіз наслідків ризикованої поведінки);
- виховання активної позиції щодо громадянської і соціально-культурної належності себе і своєї родини до України, інтересу до пізнання історії та природи свого краю і країни; пошани до символів держави, ініціативної поведінки у громадських акціях, у відзначенні пам'ятних дат і подій;
- розвиток толерантності у соціальній комунікації, ціннісного ставлення до природи та її пізнання, до приватного життя інших людей, усвідомлення правової відповідальності у ситуаціях застосування норм і правил життя в суспільстві, інші соціальні навички щодо взаємодії і співпраці в різних видах діяльності;
- створення умов для самовираження учнів у різних видах діяльності, становлення екологічно грамотної та соціально адаптованої особистості.

Тематичну основу курсу складають змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники названих вище галузей в їх інтегрованій суті, а саме:

«Людина» (пізнання себе, своїх можливостей; здорова і безпечна поведінка);

«Людина серед людей» (стандарти поведінки в сім'ї, в суспільстві; моральні норми; навички співжиття і співпраці);

«Людина в суспільстві» (громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання свого краю, історії, символів держави. Внесок українців у світові досягнення);

«Людина і світ» (толерантне ставлення до різноманітності світу людей, культур, звичаїв);

«Людина і природа» (пізнання природи; взаємозв'язок об'єктів і явищ природи; рукотворний світ людини; відповідальна діяльність людини у природі; роль природничих знань і технологій у житті людини; залежність між діяльністю людини і станом довкілля).

Навчальна програма дає змогу вчителеві самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту із освітніх галузей Стандарту, добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення у дидактико-методичній організації навчання надається його зв'язку з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Можливі засоби інтеграції в процесі реалізації програми «Я досліджую світ» передбачають включення учнів в практику виконання різноманітних завдань дослідницького характеру, як от:

- дослідження-розпізнавання (Що це? Яке воно? Обстеження за допомогою органів чуття, опис, порівняння з іншими предметами, явищами; спільне – відмінне, до якого цілого воно належить);
- дослідження-спостереження (Як воно діє? Що з ним відбувається? Для чого призначене?);
- дослідження-пошук (запитування, передбачення, встановлення часової і логічної послідовності явищ, подій; встановлення причинно – наслідкових зв’язків (Чому? Яким чином? Від чого залежить? З чим пов’язано?), догадка, висновок-узагальнення).

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Людина (15 год.)	
усвідомлює людину як частину природи і суспільства, її відмінності від інших живих істот; *розповідає* про себе, називає адресу проживання; *складає* словесний портрет «Який (яка) Я», «Чим відрізняюсь від інших», «Що я вмію», «Чого хочу навчитись»; *володіє* найпростішими гігієнічними навичками, навичками самообслуговування; *описує* можливі ризики для життя і здоров'я вдома, у школі, на вулиці; *розуміє* переваги акуратності, доброзичливості, чесності; *досліджує* свій організм	Людина – частина природи і суспільства. Пізнання себе, своїх можливостей; місце проживання, безпечна поведінка вдома і на вулиці. Органи чуття. Турбота про органи тіла, гігієнічні навички. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.

Людина серед людей (30 год.)	
цікавиться минулим своєї сім'ї; *розрізнює* минуле, сучасне, майбутнє (було – є – буде); *знає* склад сім'ї, імена членів сім'ї, де працюють батьки, хто вони за професією; *знає*, хто працює в школі; *має уявлення* про свої обов'язки як школяра, правила поведінки на уроці, на перерві; *доречно вживає* слова етикету (вітання, прохання, прощання, звертання, подяки, вибачення); *доброзичливо спілкується* з іншими в спільній діяльності; *розрізняє вчинки*, дає їм оцінку з погляду моральності; *має уявлення* про необхідність доброзичливого і уважного ставлення до старших; *використовує правила* культурної поведінки в громадських місцях, що ґрунтуються на врахуванні інтересів інших	Сім'я, школа. Поведінка в сім'ї, школі, громадських місцях. Моральні норми. Навички співжиття і співпраці Стандарти поведінки в суспільстві. Поведінка в громадських місцях (транспорті, на вулиці, в храмі, в театрі, в бібліотеці). Моральні якості (доброзичливість, правдомовність, щирість, подільчивість). Спостереження в довкіллі. Організація досліджень. Розв'язання ситуацій морального вибору.
Людина в суспільстві (15 год.)	
знає назву країни, її столицю; *має* уявлення про зміст символів держави (прапор, герб, гімн, українська мова), історичні пам'ятки свого краю; *виявляє* зв'язки між людьми в суспільстві (хто про кого дбає, значення праці людей для добробуту країни; *орієнтується* у найближчому просторі; *долучається* до корисних справ громади	Громадянські права та обов'язки як члена суспільства. Пізнання історії свого краю, символів держави. Спостереження в довкіллі. Організація досліджень.
Людина і світ (15 год.)	
має уявлення про різноманітність людей у світі, називає деякі країни; *усвідомлює* необхідність доброзичливого ставлення до інших країн та народів, *цікавиться* відповідною інформацією; *наводить* приклади виробів, які допомагають людині в побуті, приклади винаходів людства	Толерантне ставлення до різноманітності культур, звичаїв народів, які проживають в Україні та за її межами. Досліди, спостереження в природі. Рукотворні тіла, матеріали та їх властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини.
Людина і природа (30 год.)	
розпізнає тіла неживої і живої природи, рукотворні об'єкти; *розуміє* значення сонячного світла і тепла на Землі; *має уявлення* про повітря, воду, ґрунт, їх властивості, про різноманітність живих організмів, *розповідає* про добові та сезонні зміни в природі, *усвідомлює* причини їх повторюваності;	Що належить до природи. Жива і нежива природа. Сонце і його вплив на живу і неживу природу. Спостереження за рослинами, тваринами, явищами природи та діяльністю людей у різні пори року. Дослідження властивостей тіл природи. Рукотворні тіла, матеріали та їх

групує об’єкти природи за однією ознакою; *встановлює* найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі, між живими організмами і навколишнім середовищем, між природними умовами та господарською діяльністю людей; *розуміє* цінність природи для життя людей, залежність якості життя людей від стану навколишнього середовища; *обирає* у найближчому оточенні те, що цікаво дослідити; *досліджує* об’єкти природи, використовуючи доступне обладнання (лупу, термометр, компас, лінійку тощо); *використовує* різні джерела для пошуку інформації про довкілля; *розпізнає* рукотворні тіла у найближчому оточенні; *називає* матеріали (деревина, гума, папір, метал тощо), з яких виготовляють рукотворні тіла; *дотримується правил* поведінки в природі, та *пояснює* їх іншим; *бере посильну участь* в природоохоронній діяльності	властивості. Винаходи людства та їх вплив на життєдіяльність людини. Охорона і збереження природи.

ТЕХНОЛОГІЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ
Пояснювальна записка

Зміст технологічної освітньої галузі реалізовується через навчальний предмет «Дизайн і технології».

Метою навчання дизайну і технологій є розвиток особистості дитини засобами предметно-перетворювальної діяльності, формування ключових та предметної проектно-технологічної компетентностей, необхідних для розв’язання життєвих проблем у взаємодії з іншими, культурного й національного самовираження.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування допитливості, цілісного уявлення про матеріальне і нематеріальне виробництво;
- виховання естетично-ціннісного ставлення до традицій українського народу в праці, декоративно-прикладному мистецтві;
- набуття досвіду поетапного створення корисних і естетичних виробів у партнерській взаємодії: від задуму до його втілення в матеріалах;
- вироблення навичок застосовувати традиційні та сучасні технології, раціонально використовувати матеріали;
- формування культури праці, прагнення удосконалювати процес і результати проектно-технологічної діяльності, свій життєвий простір.

Реалізація мети і завдань навчального предмета здійснюється за такими **змістовими лініями**: «Інформаційно-комунікаційне середовище»,

«Середовище проектування», «Середовище техніки і технологій», «Середовище соціалізації».

Змістова лінія «**Інформаційно-комунікаційне середовище**» охоплює вивчення питань гармонійного поєднання функціональності та естетичності у виробах; пошук та опрацювання тематичної інформації у взаємодії з іншими; дослідження природних, штучних і синтетичних матеріалів; розрізнення та читання графічних зображень; конструювання виробів з готових деталей.

Змістова лінія «**Середовище проектування**» спрямована на реалізацію творчого потенціалу учнів, створення умов для продукування ідей, вибору особисто привабливих об'єктів праці; дизайнерське проектування – моделювання і конструювання; виконання елементарних графічних зображень; добір матеріалів за їх властивостями; читання інструкційних карток із зображеннями для поетапного виготовлення виробу.

Змістова лінія «**Середовище техніки і технологій**» передбачає формування навичок організації робочого місця, безпечної праці з ручними інструментами та пристосуваннями; поетапне виготовлення виробів з використанням традиційних та сучасних технологій; раціональне використання матеріалів.

Змістова лінія «**Середовище соціалізації**» спрямована на формування здатності оцінювати та презентувати результати проектно-технологічної діяльності, обговорювати їх з іншими; ефективно використовувати створені вироби; долучатися до благочинної діяльності; виконувати трудові дії в побуті для самообслуговування та якісного облаштування життєвого простору.

Розподіл навчальних годин за темами, добір об'єктів праці вчитель визначає самостійно, враховуючи умови навчання та педагогічну доцільність.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст освіти**
Інформаційно-комунікаційне середовище (11 год.)	
спостерігає за природними об'єктами; *збирає* і *заготовляє* природні матеріали; *дотримується* правил внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять; *організовує* робоче місце; *виготовляє* поетапно вироби з природних матеріалів за зображеннями або творчим задумом з допомогою дорослих; *розрізняє* вироби декоративно-прикладного мистецтва; *описує* приклади виробів з різних джерел інформації (підручник, фотографії, каталоги, посібники, Інтернет-ресурси, музеї, фільми, мультфільми та ін.); *називає* та *обговорює* матеріали, корисність та естетичну цінність різних виробів у групі; *розпізнає* матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробів візуально та на дотик; *пояснює* доцільність використання матеріалів вторинної переробки для збереження природних ресурсів (водоймищ, лісу, тварин, корисних копалин тощо);	Природне середовище України. Природні матеріали рідного краю. Правила внутрішнього розпорядку, безпеки праці та санітарних норм під час занять. Організація робочого місця. Матеріали, інструменти та пристосування. Вироби з природних матеріалів. Приклади виробів декоративно-прикладного мистецтва (витинанка, гончарство, ткацтво, різьблення, писанкарство, аплікація, вишивка та ін.). Види матеріалів (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.).

розрізняє основні креслярські інструменти, лінії, види графічних зображень; *читає* елементарні графічні зображення; *складає* пласкі та об'ємні геометричні форми, вироби з деталей конструкторів або інших готових елементів (архітектурні споруди, транспортні засоби, роботи та ін.) з допомогою дорослих, самостійно, в парі або в групі	Елементи графічної грамоти. Види конструкторів, навчальних наборів (LEGO, мозаїка, конструктор із дерева, металу, магнітний, банчемс та ін.)
Середовище проектування (8 год.)	
продукує ідеї для вибору особисто привабливого об'єкта праці; *вибирає* обґрунтовано об'єкт праці із запропонованих з допомогою вчителя; *пояснює* функціональну та естетичну цінність обраного для проектування і виготовлення виробу; *розглядає* моделі, подібні обраному виробу (моделі-аналоги); *здійснює* розмічання ліній на папері і картоні; *описує* усно модель спроектованого виробу; *пояснює* способи та види оздоблення власного виробу (стрічками, тасьмою, мереживом, лелітками, ґудзиками, намистинами тощо); *добирає* матеріали для моделювання, конструювання та виготовлення виробу, зокрема і вторинні (природні, штучні і синтетичні); *розрізняє* традиційні і сучасні технології виготовлення виробів (аплікація, ліплення, писанкарство, квілінг тощо); *читає* графічні зображення для поетапного виготовлення виробу з допомогою дорослих	Виявлення проблеми. Обґрунтований вибір об'єкта праці для його проектування і виготовлення. Дизайнерське проектування – моделювання та конструювання, зокрема з використанням макетних матеріалів (картон, пінопласт та ін.). Графічні зображення для поетапного виготовлення виробу пласкої та об'ємної форми
Середовище техніки і технологій (8 год.)	
працює з ручними інструментами та пристосуваннями, дотримуючись безпечних прийомів праці та норм санітарії; *виготовляє* поетапно корисний й естетичний виріб за визначеною послідовністю самостійно або з допомогою дорослих; *розмічає* деталі на матеріалі за допомогою шаблонів або трафаретів та *вирізує* їх; *розміщує* деталі виробу на площині; *застосовує* нероз'ємні з'єднання (склеювання, причіплювання /пластилін, глина/ та ін.); *оздоблює* деталі виробу із використанням традиційних та сучасних технологій; *раціонально* використовує матеріали (папір, картон, пластилін, полімерна глина, солене тісто, нитки, дріт, пластик та ін.), зокрема і вторинні з допомогою дорослих	Ручні інструменти та пристосування, органайзери. Виготовлення виробу за інструкційними картками з графічними зображеннями. Технологічні операції з матеріалами (згинання, складання, скручування, рвання, зібгання, різання, склеювання, зв'язування, ліплення тощо). Раціональне розмічання та обробка матеріалів
Середовище соціалізації (8 год.)	
пояснює корисність та естетичність створеного виробу; *презентує* результати власної або колективної проектно-технологічної діяльності, обговорює їх з іншими; *долучається* спільно з батьками до благочинної діяльності в групах зі створеними виробами, зокрема	Соціальна цінність виконаного індивідуального або колективного проекту. Презентабельність та реклама. Діяльність в групах та середовищі. Благочинна діяльність для

для українських воїнів; *умотивовує* необхідність робити подарунки, допомагати іншим; *розрізняє* професії дорослих у сім'ї та родині в сфері матеріального і нематеріального виробництва; *виконує* трудові дії в побуті: доглядає за одягом та взуттям (зав'язування шалика, пояса, шнурків), домашніми тваринами, рослинами, ремонтує незначні пошкодження книг, іграшок, готує та сервірує нескладні страви (чай, канапка) за наочним прикладом та допомогою дорослих або спільно із старшими учнями	задоволення потреб оточуючих. Світ професій. Побутове самообслуговування

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
МИСТЕЦТВО
Пояснювальна записка

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Реалізація поставленої мети здійснюється за **змістовими лініями**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які окреслюють одну з моделей досягнення загальних цілей освітньої галузі та розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що відображають твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у

процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності *(вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною).*
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, визначення метру, запису ритму тощо) *(математична компетентність).*
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва *(компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);*
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення *(інформаційно-комунікаційна компетентність);*
- формування уміння визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) *(громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);*
- опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів *(культурна компетентність)*
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень *(підприємливість та фінансова грамотність);*
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї *(інноваційність).*

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Художньо-творча діяльність (30 год.)	
співає вокальні вправи, дитячі пісні (зокрема музичний фольклор) у відповідному настрої, характері; *дотримується* правил співу (постава, дихання) *створює* елементарний ритмічний супровід до пісні; *виконує* пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів; *відтворює* прості ритмічні послідовності (створені з половинних, четвертних та восьмих тривалостей); *добирає* тембр інструменту (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо) для передачі відповідного образу; *грає* в ансамблі прості композиції (трикутники, бубни, барабан, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон тощо); *імпровізує* голосом (музичні, мовленнєві інтонації), на музичних інструментах;	Спів. Імпровізації голосом, пластикою, на музичних інструментах. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Гра на музичних інструментах (трикутники, бубни, барабан, сопілка, ксилофон тощо): створення елементарного ритмічного супроводу до пісні, ритмічних послідовностей тощо. Знайомство з нотним записом (нотний стан, скрипковий ключ, ноти в межах І октави, тривалості звуків – ціла, половинна, чверть,

орієнтується в поняттях музичної грамоти (нота, нотний стан, звук, тривалості (ціла, половинна, чверть, восьма), метр, розмір), має уявлення про запис нотного тексту); *відтворює* прості форми предметів і об'єктів довкілля фарбами (акварель, гуаш), графічними та пластичними матеріалами; *розміщує* пропорційно зображення, використовуючи всю площину аркуша; *компонує (з* допомогою учителя) *зображення* у форматі (вертикальний, горизонтальний); *створює* елементарний стрічковий візерунок, прості декоративні розписи; *використовує* у роботі основні, похідні, теплі й холодні кольори; *змішує та розбавляє* водою фарби для отримання різних відтінків кольорів; *користується фарбами* (акварель, гуаш), олівцями (кольоровими, восковими), пластиліном, фломастерами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; *спостерігає* різноманітність і красу природних форм, рослин, птахів, тварин у навколишньому середовищі; *досліджує* і виявляє цікаве, незвичайне у довкіллі; *наводить приклади* геометричної подібності природних та штучних об'єктів; *працює* (вирізує, конструює) з папером, з природнім матеріалом; *дотримується* правил техніки безпеки; *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо *прикрашає (*за допомогою дорослого) середовище, в якому живе і навчається; *виконує* нескладні ролі, етюди-наслідування; *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту, перевтілюючись у різних персонажів; *розуміє* правила поведінки в театрі; *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); *орієнтується* у просторі; *придумує* образи і *створює* їх знайомими засобами мистецької виразності; *імпровізує* засобами пантоміми (міміка, жести); *виконує* твори мистецтва (співає, малює, танцює, декламує тощо), які подобаються; *називає* свої уподобання у мистецтві	восьма). Використання музичної діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Використання різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків для створення візуальних образів. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Елементарне компонування елементів композиції (площинної, об'ємної). Вирізування, конструювання з паперу. Робота з природними матеріалами. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Ліплення з пластичних матеріалів. Дотримання охайності та правил техніки безпеки. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Прикрашення місця, де навчається, живе. Використання образотворчої діяльності для задоволення та поліпшення емоційного стану. Інсценізація (виконання нескладних ролей), етюди-наслідування. Відтворення елементарних танцювальних елементів. Імпровізації засобами пантоміми (міміка, жести).
Сприймання та інтерпретація мистецтва (20 год.)	
сприймає твір мистецтва та *висловлює* враження, добирає із запропонованих слів співзвучні особистим емоціям; *визначає* темп (повільно, помірно, швидко); регістр (високий, середній, низький), динаміку (гучно, тихо), тембр (звучання хору та оркестру), характеризує мелодію; *визначає* колорит (теплий, холодний) творів мистецтва	Сприймання творів різних видів мистецтва. Обговорення вражень, емоцій, які вони викликали. Добір із запропонованих слів-характеристик, що співзвучні особистим емоціям та враженням. Визначення засобів виразності твору мистецтва. Порівняння природних форм,

та учнівських робіт; *порівнює* музичні та візуальні образи; *помічає* красу в довкіллі; *орієнтується у* видах театру (лялькoвий, музичний) та кінематографу (кінофільм, мультфільм) *називає* твори мистецтва, що змінюють або передають його/її настрій	образів довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням. Знайомство з деякими видами театру та кіномистецтва. Використання творів різних видів мистецтва для отримання задоволення
Комунікація через мистецтво (20 год.)	
презентує результати власної творчості (співає пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо); *бере участь* у колективному виконанні творчого задуму; у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), в обговореннях власних вражень від творів різних видів мистецтва, зокрема, змісту анімаційних фільмів, театральних вистав тощо; *дотримується* правил творчої співпраці *вербально описує* свій творчий задум; *визначає*, що вдалося, чи не вдалося у виконанні того, що було задумано	Презентація та характеристика власних творчих досягнень. Колективне виконання творчого задуму (оформлення класної кімнати, створення колективних художніх композицій тощо). Проведення шкільних мистецьких заходів (концертів, виставок, інсценізацій тощо). Ознайомлення і упровадження правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА
Пояснювальна записка

Метою навчання фізичної культури є всебічний фізичний розвиток особистості учня засобами фізкультурної та ігрової діяльності, формування в молодших школярів ключових фізкультурних компетентностей, ціннісного ставлення до фізичної культури, спорту, фізкультурно-оздоровчих занять та виховання фізично загартованих і патріотично налаштованих громадян України.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

– виховання в молодших школярів розуміння значущості занять фізичними вправами, спортивними іграми як важливого засобу зміцнення здоров’я, отримання задоволення, гартування тіла та характеру, самовираження, соціальної взаємодії у процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– формування в учнів здатності володіння різними способами рухової діяльності, виконання фізичних вправ; уміння грати в рухливі та спортивні ігри за спрощеними правилами;

– розвиток в молодших школярів здатності встановлювати причинно-наслідкові зв’язки позитивних та негативних чинників щодо стану свого здоров’я та фізичного розвитку;

– використовувати різні способи пошуку корисної інформації у довідникових джерелах, у тому числі за допомогою інформаційно-комунікативних технологій і критичного мислення;

– формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров’я та фізичного вдосконалення;

– розвиток в молодших школярів здатності використовувати навички самоконтролю і самооцінювання свого фізичного стану, дотримуватися санітарно-

гігієнічних правил та безпечної поведінки в процесі фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– розвиток в учнів здатності спілкуватися і взаємодіяти з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності, використовувати термінологічний апарат з фізичної культури рідною мовою під час фізкультурно-оздоровчої діяльності;

– виховання в молодших школярів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей, бажання керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміння боротися, вигравати і програвати; формування зацікавленості досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях.

Зазначена мета і завдання реалізуються за такими **змістовими лініями**: «Рухова діяльність», «Ігрова та змагальна діяльність».

Змістова лінія **«Рухова діяльність»** передбачає формування в молодших школярів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та формування в молодших школярів умінь і навичок володіння різними способами рухової діяльності; здатності виконання вправ основної гімнастики, організуючих вправ, елементів акробатики, вправ корегувальної спрямованості та тих, що пов'язані з незвичним положенням тіла у просторі, ходьбою, бігом, танцювальними кроками, лазінням і перелізанням, стрибками; навичок володіння м'ячем; розвиток фізичних якостей; формування правильної постави й профілактику плоскостопості.

Змістова лінія **«Ігрова та змагальна діяльність»** передбачає виховання в молодших школярів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; забезпечення усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; формування уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю сприймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, виконувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення користуватися власними перевагами і визнавати недоліки в тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Рухова діяльність (70 год.)	
має уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини;	Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Терміни з предмету «фізична культура».

розуміє терміни з предмету «фізична культура»; *пояснює* значення фізичних вправ для формування правильної постави; *називає* життєво важливі способи пересування людини; *виконує* організовуючі вправи: команди на шикування в шеренгу, колону по одному, в коло; розмикання на інтервал; загальнорозвивальні вправи без предмета (імітаційного характеру) та з предметами; комплекс вправ ранкової гігієнічної гімнастики, присідання тощо;	Фізичні вправи – засіб формування правильної постави. Життєво важливі способи пересування людини. Культура рухів з елементами гімнастики: організовуючі вправи;
виконує ходьбу на носках, на п'ятах, з високим підніманням стегна, у напівприсіді, у присіді, з різними положеннями рук, ходьбу «змійкою»; біг з високим підніманням стегна, із закиданням гомілок із зміною напряму і різних вихідних положень; танцювальні кроки; танцювальні імпровізаційні вправи; лазіння по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві; по гімнастичній стінці у різних напрямах; перелізання через перешкоду; *виконує* вправи з малим м'ячем; вправи з великим м'ячем; *володіє* елементарними навичками виконання стрибків: на місці на одній нозі, на двох ногах з просуванням уперед, назад, у присіді правим та лівим боком; стрибки в глибину; стрибки у висоту; стрибки у довжину з місця поштовхом однієї і двох ніг; *виконує* вправи для розвитку фізичних якостей: сили – підтягування у висі лежачи та у висі (хлопці), згинання та розгинання рук в упорі лежачи від гімнастичної лави та від підлоги (хлопці); швидкості – повторний біг на 3–4х10 м; пришвидшення з різних вихідних положень; витривалості – біг почергово з ходьбою; пересування на лижах; нахили тулуба в різних напрямах у положенні стоячи, пружні нахили у положенні сидячи; "напівшпагат", "шпагат"; координації – пересування по підвищеній і обмеженій за площиною опорі, "човниковий" біг 4х9 м, 3х10 м;	Вправи для оволодіння навичками пересувань. Вправи для опанування навичок володіння м'ячем. Вправи для оволодіння навичками стрибків. Вправи для розвитку фізичних якостей.
виконує загальнорозвивальні вправи без предметів на місці; вправи для верхніх кінцівок і плечового поясу; згинання та розгинання верхніх кінцівок, колові рухи руками у фронтальній та сагітальній площині; загальнорозвивальні вправи в русі: різновиди ходьби, бігу, стрибків; вправи на координацію; загальнорозвивальні вправи з предметами; *виконує* пересування на лижах: організовуючі команди і прийоми, пересування, повороти;	Вправи для формування постави і профілактики плоскостопості. Вправи для оволодіння навичками пересувань на лижах.

Ігрова та змагальна діяльність (35 год.)	
бере участь у рухливих іграх та естафетах, виконуючи різні ролі в процесі рухливих ігор; *дотримується правил* безпечної поведінки для себе та однокласників у процесі рухової та змагальної діяльності.	Рухливі ігри та естафети. Правила безпечної поведінки в процесі рухової та змагальної діяльності.

Педагогічна технологія «Росток»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма початкової школи №307 за педагогічною технологією «Росток» передбачає планування й організацію єдиного комплексу освітніх компонентів початкової освіти, визначених Законом України «Про освіту», Державним стандартом початкової освіти, розробленою під керівництвом О. Я. Савченко. Метою початкової освіти є всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь. Враховуючи інтегрований характер компетентності, в процесі реалізації Освітньої програми за педагогічною технологією «Росток» використовуються внутрішньопредметні та міжпредметні зв'язки, які сприяють цілісності результатів початкової освіти та переносу вмінь у нові ситуації.

Програму побудовано на засадах діяльнісного та компетентнісного підходів, ідей інтегрованого навчання. Вектор діяльнісного підходу спрямований на організацію процесу навчання, а компетентнісний – на досягнення певних результатів, формування компетентностей (тобто компетентності формуються в процесі діяльності, компетентнісний і діяльнісний підходи нерозривно пов'язані між собою).

Реалізація змісту освітньої програми з урахуванням особистісного, компетентнісного та діяльнісного підходів, ідей інтегрованого навчання є можливою на основі технологічного підходу, що включає систему дій учителя й учнів, спрямованих на досягнення наперед визначеної мети шляхом послідовного та неухильного виконання певних навчальних завдань в умовах оперативного зворотного зв'язку. Вибір форм і методів навчання вчитель визначає самостійно, враховуючи конкретні умови роботи, забезпечуючи водночас досягнення конкретних очікуваних результатів, зазначених у програмі.

Контроль і оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюється на суб'єктних засадах, що передбачає систематичне відстеження індивідуального розвитку учнів у процесі навчання. За цих умов контрольно-оцінювальна діяльність набуває для здобувачів освіти формувального характеру. Контроль спрямований на пошук ефективних шляхів просування конкретного учня у навчанні, а визначення особистих результатів учнів не передбачає порівняння із досягненнями інших і не підлягає статистичному обліку з боку адміністративних органів.

Навчальні досягнення учнів у 1 класів підлягають формувальному (вербальному) оцінюванню. Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний розвиток учнів; вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку дитини; діагностувати досягнення на кожному з етапів процесу навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; аналізувати хід реалізації навчальної програми й ухвалювати рішення щодо корегування програми і методів навчання відповідно до індивідуальних потреб здобувача освіти; мотивувати до прагнення здобути максимально можливі результати;

виховувати ціннісні якості особистості, бажання навчатися, відсутність побоювання помилитися, переконання у власних можливостях і здібностях.

Робочий навчальний план

Освітні галузі	Навчальні предмети	К-сть годин на тиждень / 1-А клас
Мовно-літературна (українська мова та література)	Українська мова	7+1=8
Мовно-літературна	Іноземна мова	2
Математична	Математика	4
Природнича Громадянська та історична Соціальна і здоров'язбережувальна, технологічна	Навколишній світ	3
Мистецька	Мистецтво	2
Інформатична		1
Фізкультурна	Фізична культура**	3
Разом		**19+3**
Додаткові години на вивчення предметів інваріантної складової, курсів за вибором, проведення індивідуальних консультацій та групових занять ***		**-**
Гранично допустиме тижневе навчальне навантаження на учня (за санітарними нормами)		**20**
Сумарна кількість навчальних годин інваріантної і варіативної складових, що фінансується з бюджету (без урахування поділу класів на групи)		**23**

** Години фізичної культури не враховуються при визначені гранично допустимого навантаження учнів, але обов'язково фінансуються.

Робочий навчальний план

Назва освітньої галузі / Класи	1-А клас
Мовно-літературна	315+35=350
Іншомовна	
Математична	140

Я досліджую світ (природнича, громадянська й історична, соціальна, технологічна, здоров'язбережувальна галузі)	105
	35
Інформатична	
Мистецька	70
Фізкультурна*	105
Усього	770
Додаткові години для вивчення предметів освітніх галузей, проведення індивідуальних консультацій та групових занять**	-
Загальнорічна кількість навчальних годин	805
Гранично допустиме тижневе/ річне навчальне навантаження учня	20/700
Сумарна кількість навчальних годин, що фінансуються з бюджету (без урахування поділу на групи)	805

* Години, передбачені для фізичної культури, не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

МОВНО-ЛІТЕРАТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
УКРАЇНСЬКА МОВА І ЧИТАННЯ
1 клас
Пояснювальна записка

Освітня програма мовно-літературної галузі «Українська мова і читання» для 1 класу спеціалізованої школи №307 за **педагогічною технологією «Росток»** створена на основі Державного стандарту початкової освіти[1].

Метою початкового курсу мовно-літературної освіти є розвиток особистості дитини засобами різних видів мовленнєвої діяльності, формування ключових, комунікативної та читацької компетентностей; розвиток здатності спілкуватися українською мовою для духовного, культурного й національного самовияву, послуговуватися нею в особистому й суспільному житті, у міжкультурному діалозі; збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, розвиток мовленнєво-творчих здібностей.

Змістова лінія **«Взаємодіємо усно»** спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, оцінювати, перетворювати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

 Навчання за цією лінією спрямоване на розвиток умінь здійснювати такі види мовленнєвої діяльності, як **слухання-розуміння (аудіювання)** та **говоріння** (що, у свою чергу, є чинниками формування таких видів мовленнєвої діяльності, як читання та письмо, а також інформаційно-комунікаційної, громадянської, соціальної, культурної та інших

компетентностей). Для цього використовуються різноманітні методи та прийоми, забезпечується систематичний контроль за сформованістю відповідних умінь.

У змістовій лінії «Читаємо» виокремлено інтегрований курс «Навчання грамоти: читання» в 1 класі[2].

Змістова лінія **«Читаємо»** передбачає одночасно як формування повноцінної навички читання в здобувачів освіти, які не читають або лише починають читати, так і розвиток навички читання у «читаючих» першокласників, тобто таких, які вже вміють читати. Вони під час читання розвивають уміння сприймати та аналізувати текст, оцінювати прочитане та перетворювати інформацію, уявляти, мислити творчо та брати участь в інсценізації прочитаного.

Читання – складний психофізіологічний процес, який здійснюється завдяки взаємодії декількох механізмів, серед яких провідну роль грають зоровий, мовленнєво-рухомий, мовленнєво-слуховий та смисловий. Оскільки знання букв (зорове розпізнавання графічних елементів) є тим фактором, без якого не можна навчитися читати, програмою передбачено такий порядок формування навички читання:

- запам'ятовування букв голосних звуків (а, е, є, і, и, ї, у, ю, я);
- читання сполучень букв, що позначають голосні звуки;
- вивчення літер приголосних звуків відповідно до алфавітного порядку букв; читання складів, утворених із букв голосних та приголосних звуків (різні способи поєднання);
- читання слів та речень;
- читання текстів.

Новизна освітньої програми інтегрованого курсу «Навчання грамоти: читання» **педагогічної технології «Росток»** полягає у широкому використанні механізмів наочного, зорового запам'ятовування складів з використанням ігрових прийомів та у відсутності зв'язку читання із процесом навчання письма.

Період навчання читання складається з таких **етапів**:

1. Загальнозорієнтовувальний. Здобувачі освіти отримують загальні уявлення про те, що читання є важливим винаходом людства, яке є основною формою пізнання навколишнього світу. Читання – мовленнєва діяльність людини. Роль уміння читати в житті школярів і дорослих людей.

2. Початковий: удосконалення вміння читати складами та цілими словами:

- вивчення букв, на позначення голосних звуків; читання букв, на позначення голосних звуків та буквосполучень двох голосних (наприклад: *ао, ае, оа, еа…*);
- вивчення букв приголосних звуків (за алфавітним порядком); читання складів (прямих та обернених) з буквами алфавіту (наприклад: *ба, аб*);
- читання складів та знаходження їх у словах;
- читання складів із злиттям двох чи трьох букв, на позначення приголосних (*ска, стра* та ін.);
- конструювання і читання слів з вивченими складами.

3. Формувальний: удосконалення вміння читати плавно складами та цілими словами:

- формування вміння читати прості слова складами;
- формування вміння читати слова без поділу на склади;
- формування вміння читати слова та прості речення в українських народних казках: «Колобок», «Рукавичка», «Колосок» та ін.;
- практичне ознайомлення з розділовими знаками: крапка, знак питання, знак оклику, кома.

4. Основний: удосконалення вміння читати цілими словами:

- розвиток уміння правильно та усвідомлено читати речення;
- розвиток уміння читати виразно речення та тексти;
- формування й удосконалення читацької навички (усвідомленості, правильності, виразності, швидкості).

🗋 У змістовій лінії **«Пишемо. Взаємодіємо письмово» виділено інтегрований курс «Навчання грамоти: письмо» в 1 класі.**

Ураховуючи загальні фізіологічні особливості сучасних дітей (слабкість моторики руки) та тенденції в їх психоемоційному розвитку, пропонується проводити засвоєння написання букв за ***генетичним методом.***

Генетичний метод має такі особливості: малі та великі літери українського алфавіту поділені на групи за подібністю їх елементів; письмо букв відбувається на основі генезису, тобто утворення кожної наступної літери здійснюється шляхом приєднання нового елемента до попередньої букви або до головного елемента, що лежить в основі нової групи букв; написання літер вивчається за порядком всезростаючих труднощів – від легшого до важчого. Цим, власне, і визначається актуальність розробки нової програми.

Працюючи з ліворукими здобувачами освіти (якщо такі є в класі), вчитель повинен застосовувати особливу методику навчання письма, не переучуючи їх писати правою рукою.

Навчання письма поділяється на **три періоди: підготовчий** – підготовка руки до оволодіння письмом, письмо елементів букв; **основний** – письмо літер українського алфавіту; вивчення основних з'єднань букв; письмо слів, речень; **корекційний** – удосконалення письма букв, слів, речень, текстів.

Завданням підготовчого періоду є підготовка руки дитини до оволодіння письмом, розвиток координації м'язової пам'яті.

У підготовчий період здійснюється формування і розвиток таких умінь:

- правильно розташовувати на столі (парті) письмове приладдя;
- правильно сидіти за партою під час письма, тримати ручку чи олівець у руці, зошит – на парті;
- орієнтуватися на сторінці зошита (знаходити основний рядок, верхню, нижню, похилу й міжрядкову лінії);
- формувати правильні рухи рукою під час письма в рядку та одночасно контролювати графічні дії;
- обводити контури предметних малюнків та заштриховувати їх різними лініями, подібними до елементів літер;
- писати основні та додаткові елементи великих і малих букв;
- дотримуватися гігієнічних правил письма.

Завдання основного періоду **–** це навчання правильного письма літер алфавіту шляхом поділу їх на групи від найлегшого начерку до найскладнішого, поєднання букв українського алфавіту, написання слів та речень.

Ознайомлення здобувачів освіти зі способами сполучень літер відбувається в процесі навчання писати букви.

Усі малі та великі літери українського алфавіту поділено на 8 груп.

Малі букви

Перша група – ***і, ї, и, й, ш*** – букви складаються в основному з короткої прямої похилої лінії із заокругленням унизу праворуч та окремих додаткових елементів;

друга – ***ц, щ, у*** – літери в своїй основі мають коротку пряму похилу лінію із заокругленням унизу праворуч із додаванням петель;

третя ***– г, п, т, р*** – основним елементом цих букв є коротка пряма похила лінія із заокругленням угорі ліворуч, унизу – праворуч;

четверта – ***н, ч, к*** – у своєму складі мають коротку пряму похилу і коротку горизонтальну лінії, коротку пряму похилу лінію із заокругленням унизу праворуч та додаткові елементи;

п'ята – ***л, м, ґ*** – в основі їх є похила лінія із заокругленням унизу ліворуч;

шоста – ***я, ь, о, а, ю, б, ф*** – до складу цих букв входять малі овали з поєднанням окремих елементів;

сьома – ***с, є, е, х, ж*** – складаються в основному з малих півовалів;

восьма – ***в, д, з*** – у своїй основі мають малі овали та півовали, довгу пряму похилу лінію із петлею вгорі або внизу.

Великі букви

Перша група – ***І, Ї*** – в основному складаються із довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч та штрихом угорі зліва;

друга – ***И, Й, Ш, Ц, Щ, Ч*** – у своєму складі мають в основному довгу пряму похилу лінію із заокругленням угорі ліворуч та внизу – праворуч ;

третя – ***У, Н, К*** – складаються в основному із довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч, штрихом угорі зліва та окремих елементів;

четверта – ***Л, М, А, Ґ*** – основним елементом їх є довга пряма похила лінія із заокругленням унизу ліворуч і праворуч;

п'ята – ***Г, П, Т*** – до складу їх входять довга пряма похила лінія із заокругленням унизу ліворуч і праворуч, а також прямої горизонтальної лінії із заокругленням зліва вниз;

шоста – ***Я, О, Ю, Ф*** – основним елементом їх є великі овали, довгі прямі похилі лінії із заокругленням унизу ліворуч та праворуч;

сьома – ***С, Є, Х, Ж, З, Е*** – в основі їх є великі півовали;

восьма – ***Р, В, Б, Д*** – складаються в основному з півовалів, довгої прямої похилої лінії із заокругленням унизу ліворуч та петлею.

Під час основного періоду проходить формування і розвиток таких умінь:

- правильно називати літери алфавіту та усвідомлювати їх написання за допомогою тактильних рецепторів дитячої руки, використовуючи при цьому прийом дотику до букв (із наждачного паперу чи ліпленням із пластиліну та ін.) та порівняння їх з друкованими;
- уточнювати правильне написання букви та її елементів шляхом «письма» у повітрі;
- каліграфічно писати літери, слова та речення у зошитах з похилою лінією;
- правильно поєднувати букви;
- писати під диктовку букви, склади, слова, речення, невеликі тексти;

- записувати рукописними буквами друковані склади, слова.

Після вивчення букв здобувачі освіти мають можливість себе спробувати у найпростішій писемній практиці: підписувати малюнки чи предмети, утворювати нові слова з добавлянням чи заміною літер, висловлювати свої думки, почуття окремими словами та реченнями.

Завданням корекційного періоду є закріплення набутих умінь і навичок та корекція каліграфічних помилок шляхом індивідуальної, парної та групової роботи, надання вчителем індивідуальної допомоги у відпрацюванні навичок каліграфічного письма.

Молодші школярі вдосконалюють уміння записувати рукописними буквами друковані слова, прості за будовою речення та невеликі тексти.

Навчання в першому класі завершується пропедевтичним вивченням української мови з метою отримання загальних знань про мову і мовлення.

Проводячи роботу з формування писемного мовлення в здобувачів освіти, здійснюється заохочення їх записувати свої думки та враження в доступній формі, створюючи творчий продукт (наприклад: власні міні-книжечки тощо).

Змістова лінія **«Досліджуємо медіа»** передбачає формування в них умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її, створювати прості медіапродукти.

Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища»** спрямована на аналіз молодшими школярами мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних понять, норм літературної вимови та правил українського правопису, на формування в них умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя.

- Здобувачі освіти одержують початкові уявлення про мову як засіб спілкування, пізнання, впливу; про існування у світі різних мов, про державну мову та інші мови, якими послуговуються в Україні.

Важливою складовою навчання мови *є формування навичок письма.* Необхідно навчати писати охайно та розбірливо; швидкість письма має задовольняти навчальні потреби здобувачів освіти з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей. Робота з навчання письма передбачає формування у них культури оформлення письмових робіт (відступ від попередньої роботи чи від верхнього краю сторінки, розташування на рядку заголовка, дотримання абзаців, полів, охайність підкреслень, виправлень та ін.).

Змістові лінії реалізуються через інтегрований курс "Навчання грамоти: читання" та "Навчання грамоти: письмо".

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Змістова лінія «Взаємодіємо усно» (25 год.)	
Здобувач освіти: з увагою *сприймає* усні репліки співрозмовника, *доречно реагує* на них; *виконує* навчальні та ігрові дії відповідно до прослуханої інструкції;	Сприймання усної інформації.

слухає й *розуміє* коротке монологічне висловлення; *відповідає на запитання* за змістом прослуханого *(хто? що? де? коли? як?*); *розповідає*, про що мовиться в тексті, який прослуховувався; *складає запитання* за змістом прослуханого тексту чи іншим джерелом інформації, відповідає на запитання; *ділиться* своїми почуттями та емоціями від почутого; *розповідає*, що зацікавило в усному повідомленні; *відтворює* за ролями (з учнями або вчителем) діалог із прослуханих казок, розповідей; *вступає* в діалог на теми, які викликають зацікавлення; *самостійно формулює* репліки (запитання) до співбесідника за змістом попередньо підготовленої короткої розмови на добре знайому тему; *уважно слухає* співрозмовника й *адекватно відповідає* на його запитання; *користується* формулами мовленнєвого етикету в ситуаціях навчального та побутового спілкування (вітання, прощання, вибачення, подяка, звернення з проханням); *дотримується* правил спілкування з людьми різного віку; *використовує* відповідно до ситуації спілкування несловесні засоби (жести, міміка тощо); *регулює* дихання, силу голосу і темп мовлення у процесі спілкування; *повторює* услід за вчителем зразок зв'язного висловлення (обсягом 2-3 речення) зі збереженням його змісту та інтонаційних особливостей; *переказує* знайому казку, короткий прослуханий текст з опорою на подані малюнки, словосполучення, запитання, план; *самостійно будує* коротке зв'язне висловлення за поданим початком, малюнком (ілюстрацією, серією малюнків), на основі прослуханого тексту або випадку з життя.	Аналіз та інтерпретація (розкриття змісту) почутого. Оцінювання усної інформації. Побудова запитань і відповідей на них за прослуханим чи прочитаним текстом, малюнком, діафільмом, навчальною ситуацією у класі тощо. Виокремлення інформації. Аналіз та інтерпретація усної інформації. Практичне оволодіння діалогічною формою мовлення, етикетними нормами культури спілкування. Використання словесних і несловесних засобів під час представлення своїх думок. Регулювання власного емоційного стану. Сприймання, оцінювання, аналіз і відтворення інформації. Сприймання, оцінювання, аналіз і перетворення інформації. Побудова висловлювань.. Створення усних монологічних висловлень Загальні уявлення про читання як основну форму пізнання навколишнього світу та мовленнєву діяльність людини. Роль уміння

	читати у житті школярів і дорослих людей. Сприймання усної інформації.
Змістова лінія «Читаємо» (76 год.)	
Загальнозорієнтувальний та початковий етапи	
Здобувач освіти:	
усвідомлює значимість читання для пізнання навколишнього світу, для розвитку мовленнєвої діяльності;	Усвідомлення значимості читання.
називає букви, що позначають голосні звуки (*а, е, и, о, у, і, є, ю, я, ї*); *розпізнає* букви, що позначають голосні звуки в складах, словах;	Формування і розвиток навички читання букв, що позначають голосні звуки (*а, е, и, о, у, і, є, ю, я, ї*).
швидко читає сполучення букв, що позначають голосні звуки (*ао, ае, оа, еа* та ін.);	
читає склади і слова з буквами *я, ю, є, ї* в різних позиціях *(на початку слова, складу, після букв на позначення м'якості);* *називає* букви приголосних звуків;	Букви я, ю, є, ї на позначення двох звуків: [йа], [йу], [йе], [йі] та м'якості приголосних.
розпізнає букви приголосних звуків в складах, словах; *читає* прямі склади типу «П Г», «Г П»;	Формування і розвиток навички читання букв, що позначають приголосні звуки *(б, в, г, ґ, д, ж, з, й, к, л, м, н, п, р, с, т, ф, х, ц, ч, ш, щ*).
читає слова з апострофом; правильно *читає* слова з ***ь***;	Читання прямого складу з орієнтацією на букву, що позначає голосний звук. Ознайомлення з апострофом ('). Знак м'якшення (ь) у словах.
читає слова з буквами і буквосполученнями – *ґ, щ, дж, дз*; *виявляє* у процесі читання *розуміння* значення більшості слів, *звертає увагу* на незнайомі слова, запитує у дорослих їх значення.	Читання слів з буквами та буквосполученнями *ґ, щ, дж, дз*.
Формувальний	***етап***
читає склади із злиттям двох чи трьох приголосних; швидко *читає* вивчені склади та розпізнає їх у словах;	Формування усвідомленого читання.
швидко *читає* слова, не поділяючи їх на склади; виразно *читає* речення.	Складове читання і читання цілими словами. Формування вміння читати речення.
Основний	***етап***
читає текст; *виділяє* в структурі тексту заголовок; *пояснює* зв'язок заголовка та ілюстрацій зі змістом твору (у прозорих випадках); *виявляє розуміння* фактичного змісту невеликих за	Формування вміння читати тексти. Аналіз та інтерпретація змісту тексту.

обсягом і нескладних текстів: *пояснює*, яка подія відбулася, *називає* персонажів твору, *відповідає на запитання* за змістом прочитаного; *висловлює власне ставлення* до прочитаного: хороший/поганий вчинок, хто сподобався/ не сподобався в творі, які епізоди найбільше запам'яталися, вразили; *практично розрізнює* з опорою на найпростіші жанрові особливості тексти малих фольклорних форм, що опрацьовувалися під час навчання, а також літературних жанрів (казка, вірш, оповідання, уривки з повістей-казок), *правильно їх називає, визначає* емоційний настрій; *читає за ролями* діалоги з казок, оповідань, віршів; *експериментує з текстом* (змінює кінцівку, місце подій, імпровізує з репліками під час театралізації тощо); *використовує* доречно голос, міміку, жести (після попередньої підготовки); *має уявлення* про найважливіші джерела інформації: дитячі книжки, журнали, енциклопедії, телебачення, бібліотека, Інтернет; *розрізняє* вербальну і візуальну інформації в тексті; *знаходить* за завданням учителя потрібну візуальну інформацію в дитячій книжці, енциклопедії, пояснює її зміст; *знаходить і називає* елементи дитячої книжки (прізвище автора, заголовок, ілюстрації), спираючись на них, *висловлює* здогад, про що може розповідатися в книжці (творі); *обирає книжку* для читання; пояснює власний вибір; пояснює необхідність дотримання правил збереження книжки та гігієни читання; *виявляє інтерес, позитивне ставлення* до книжки, до читання різножанрових творів; *правильно називає* книжку (твір): спочатку прізвище автора, потім назву (заголовок);*розрізнює* дитячі книжки казок, оповідань, віршів у виданнях з чітко вираженим поліграфічним оформленням (ілюстраціями, заголовком, графічним представленням тексту); *пояснює необхідність* дотримання правил збереження книжки та гігієни читання; *виявляє інтерес, позитивне ставлення* до книжки, до читання різножанрових творів; *пояснює* свої читацькі вподобання (яким темам,	Знайомство із різними жанрами фольклорних і літературних творів. Сприйняття тексту. Творче читання. Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації. Формування рефлексивного досвіду за змістом прочитаного. Виокремлення цікавої для себе інформації. Висловлення власних поглядів. Формування основ гігієни та культури читання. Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації. Аналіз та інтерпретація тексту, медіа тексту. Збагачення естетичного та емоційно-чуттєвого досвіду. Оцінювання тексту. Ознайомлення з різними джерелами та видами інформації. Робота з дитячою книжкою. Орієнтовний зміст літературного матеріалу: *дитяча література в авторській жанрово-тематичній різноманітності:* – твори усної народної творчості (казки, лічилки, загадки, скоромовки, пісеньки та ін.); – доступні віку твори відомих письменників-класиків України та зарубіжжя на актуальні теми для дітей; – художня вітчизняна й зарубіжна

жанрам надає переваги); *відповідає* на запитання, про що (про кого) любить читати; *називає* своїх улюблених літературних героїв.	література сучасних письменників (літературні казки, оповідання, вірші, уривки з повістей-казок, комікси); – науково-художні, науково-пізнавальні дитячі видання (енциклопедії); – дитяча періодика; *теми дитячого читання:* про Батьківщину, сім'ю, живу й неживу природу, дітей, шкільне життя, дружбу, пригоди, відкриття, фантастика.

Змістова лінія «Пишемо. Взаємодіємо письмово» (76 год.)	
Підготовчий період	
Здобувач освіти:	
розуміє значення письма для спілкування між людьми на відстані і в часі;	Уявлення про значимість письма.
усвідомлює роль уміння писати в житті людини і прагне опанувати письмо;	Переваги письма перед іншими засобами передачі інформації.
розрізнює види письма: друковане, рукописне, малюнкове;	Формування знань про види письма.
приймає свідомо правильну позу перед початком письма;	
правильно тримає ручку (олівець);	
розташовує зошит на парті відповідно до вимог письма правою чи лівою рукою;	Основні вимоги, яких необхідно дотримуватися під час письма.
орієнтується на сторінці в графічній сітці зошита;	
знаходить і показує всі лінії графічної сітки зошита: робочий рядок (верхню і нижню рядкові лінії), міжрядкову, похилу; початок, середину, кінець рядка;	Орієнтація на сторінці зошита. Графічна сітка зошита.
правильно *проводить лінії:* прямі - вертикальні, горизонтальні, похилі (ліворуч, праворуч); ламані, хвилясті, петельні;	
правильно *пише елементи букв:* прямі з верхнім і нижнім заокругленням, верхні та нижні петлі, овали, півовали та ін.	Формування і розвиток навички письма елементів букв.
Основний період	
Здобувач освіти:	
називає і пише малі й великі рукописні букви українського алфавіту, затвердженої форми з однаковим нахилом, висотою, шириною, дотримуючись графічних, технічних, гігієнічних вимог;	Формування і розвиток навички письма малих і великих рукописних букв за групами: (*і, ї, и, й, ш; ц, щ, у; г, п, т, р; н, ч, к; л, м, г; я, ь, о, а, ю, б, ф; с, є, е, х, ж; в, д, з;*
розрізнює друковані і рукописні літери;	*І, Ї; И, Й, Ш, Ц, Щ, Ч; У, Н, К; Л, М, А, Ґ; Г, П, Т; Я, О, Ю, Ф;* *С, Є, Х, Ж, З, Е; Р, В, Б, Д.*

правильно *поєднує* рукописні букви; *списує* рукописними буквами друковані літери, склади, слова, речення з 3-4 слів; каліграфічно *пише під диктовку* літери, склади, слова, речення з 3-4 слів; *вживає* у писемному мовленні такі розділові знаки: крапку, кому, знаки оклику і питання.	Поєднання рукописних букв. Списування. Письмо під диктування. Спостереження за розділовими знаками.
Корекційний період	
Здобувач освіти: *добирає й записує* назву малюнка, заголовок до тексту (з допомогою вчителя); *складає й записує* речення за ілюстрацією, життєвою ситуацією (самостійно та з допомогою вчителя); *дотримується* культури оформлення письмових робіт; *перевіряє* написане; *виявляє і виправляє* недоліки письма (графічні, орфографічні, пунктуаційні) самостійно чи з допомогою вчителя.	Створення власних письмових висловлень.
Змістова лінія **«Досліджуємо медіа» (12 год.)**	
Здобувач освіти: *сприймає* прості медіапродукти (світлини, комікси, дитячі журнали тощо); *бере участь* в обговоренні змісту і форми медіапродуктів; *висловлює* свої думки і почуття з приводу простих медіа текстів; *створює афіші*.	Елементарний аналіз медіатекстів. Формування основ критичного оцінювання медіатекстів. Формування вміння використовувати знання про різні види медіа для рішення тих чи інших проблем, спілкування та створення власних медіатекстів.
Змістова лінія **«Досліджуємо мовні явища» (56 год.)**	
Здобувач освіти: *розрізнює* голосні і приголосні звуки за звучанням та способом вимовляння; *правильно вимовляє* тверді й м’які, дзвінкі й глухі приголосні звуки; *відтворює* ланцюжок звуків у почутому слові (без явищ асиміляції); *пояснює* зміну значення слова в результаті заміни одного зі звуків; *позначає* мовні звуки буквами на письмі; *правильно записує* слова, вимова й написання яких збігаються; правильно записує імена людей, назви міст, сіл, річок, клички тварин з великої букви;	Дослідження мовних звуків, правильна їх вимова. Написання великої літери в найуживаніших

правильно позначає на письмі м'якість приголосних звуків; *відтворює* алфавітні назви букв; *пояснює* співвідношення між звуками і буквами у складі, слові; *поділяє на склади* слова під час переносу їх частин в інший рядок; *розрізнює* наголошений і ненаголошені склади в слові; *правильно наголошує* загальновживані слова; *пояснює* залежність (в окремих випадках) значення слова від зміни наголосу в ньому; *співвідносить* слово і зображення відповідного предмета, дії, ознаки, числа; *розрізнює* близькі й протилежні за значенням слова; *розпізнає* слова, які мають кілька значень; *доповнює* тематичні групи слів; *встановлює відповідність* між родовою і видовими назвами; *упізнає* і *розрізнює* слова – назви предметів, ознак, дій, чисел, службові слова; *ставить* до слів питання *хто? що? який? яка? яке? які? що робить? що роблять? скільки?;* *розпізнає* речення за графічними орієнтирами (велика буква на початку, розділовий знак у кінці); *визначає* кількість слів у реченні, яке складається з 1-4 слів; *інтонаційно правильно вимовляє* (читає) розповідні, питальні, спонукальні й окличні речення і відповідно *оформлює* їх на письмі (використовує відповідні розділові знаки); *дотримується* правила вживання великої літери на початку речення; *доповнює* речення 1-2 словами за змістом; *складає* речення за малюнком, з поданих слів, на задану тему; *має уявлення* про текст (практично відрізняє його від речення); *добирає* заголовок до тексту; *визначає* кількість речень у тексті (з 2-4 речень), *виявляє* їх межі за графічними орієнтирами; *виконує* мовні завдання фонетико-графічного, лексичного, граматичного характеру згідно з програмою.	випадках. Позначення звуків буквами. Вправляння у поділі слів на склади. Дослідження ролі наголосу в словах. Спостереження за лексичним значенням слів. Ознайомлення зі словами – назвами предметів, ознак, дій, чисел, службовими словами. Дослідження і конструювання речень. Дослідження тексту. Виконання різного роду письмових завдань.

МАТЕМАТИЧНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ
Математика
1 клас
Пояснювальна записка

Початковий курс математики є складовою у системі неперервної математичної освіти, яка узгоджується з дошкільною освітою та курсом математики основної школи.

Програма з математики розроблена відповідно до змісту і вимог математичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти.

Навчання математики спрямоване на формування та розвиток ключових компетенцій та предметної математичної компетентності молодших школярів, зокрема таких цілей і реалізації відповідних завдань:

• розвиток особистості учня на засадах створення цікавої, змістовної та значущої з позицій загальних уявлень про навколишній світ системи математичних понять;

• навчання молодших школярів побудови, дослідження та застосування математичних моделей світу;

• формування в учнів спеціальних умінь і навичок, необхідних у повсякденному житті, а також для оволодіння систематичними курсами алгебри та геометрії.

Зазначені цілі реалізуються через виконання головних завдань вивчення початкового курсу математики:

• уточнення, поглиблення та розвиток сенсорних умінь молодших школярів;

• формування уявлень про натуральне число, обчислювальних навичок з натуральними числами і нулем;

• розв'язування задач, які розкривають зміст арифметичних дій і відношень «менше на», «більше на», «менше в», «більше в»; «на скільки більше», «на скільки менше»;

• формування уявлень про основні геометричні фігури й тіла, початкового досвіду вимірювань та обчислень геометричних величин, вироблення необхідних графічних умінь;

• формування початкових умінь та здатності доказово міркувати й пояснювати свої дії та розвиток відповідних мовленнєвих умінь, пов'язаних із використанням математичних термінів і символів;

• розвиток логічного мислення.

Характеристика навчального змісту та особливостей його реалізації

Початковий курс математики відповідно до Державного стандарту початкової освіти реалізується через змістові лінії: числа, дії з числами, величини; математичні вирази, рівності, нерівності; сюжетні задачі; просторові відношення, геометричні фігури; робота з даними.

Властивості та співвідношення предметів. Ця змістова лінія розкривається через втілення в зміст програми правил лічби, способів порівняння кількості предметів і вмінь ними користуватися; методів

формування в учнів умінь показувати й називати предмети, за певними ознаками і властивостями виділяти з групи один чи кілька предметів із певними ознаками, порівнювати їх, вживати відповідну термінологію, зокрема терміни «стільки само », «більше», «менше», вживати кількісні та порядкові числівники.

Змістова лінія **«Числа. Дії з числами»** розкривається протягом вивчення всього початкового курсу математики і реалізується в програмі при формуванні уявлень про натуральний ряд та порядок чисел у ньому, цифру і число, помісцеве значення цифр при позначенні на письмі натурального числа в межах мільйона; про утворення дробу, чисельник, знаменник. Зміст програми включає наступні знання: нуль не належить до натуральних чисел; розрядний та класовий склад чисел, таблицю класів та розрядів і співвідношення між розрядними одиницями кожного класу; таблицю додавання і множення натуральних чисел та відповідні табличні випадки віднімання й ділення; назви компонентів і результатів арифметичних дій і порядок їх виконання.

У програмі змістова лінія **«Математичні вирази»** представлена матеріалом, який дає учням уявлення про числовий вираз та його значення, про буквений вираз, а також сприяє формуванню вмінь обчислювати значення числового виразу за заданими числовими значеннями букв, які входять до нього.

Змістова лінія **«Просторові відношення. Геометричні фігури»** у програмі реалізується через формування таких понять: точка, пряма, відрізок, промінь, кут, трикутник і його елементи, чотирикутники, види чотирикутників, коло і круг, куб, куля, циліндр, піраміда, конус. Особливістю вивчення більшості геометричних понять у даній програмі є їх раннє введення на основі спеціально побудованої системи. При цьому спочатку основна увага приділяється формуванню просторових уявлень, розвитку мовлення й практичних навичок креслення. З перших уроків 1 класу учні знайомляться з такими геометричними фігурами: квадрат, прямокутник, трикутник, коло. Запропонований прийом розрізання цих фігур на частини і складання нових фігур з отриманих частин допомагає учням усвідомити інваріантність площі, сприяє розвитку комбінаторних здібностей. Поряд із цими конкретними питаннями розглядаються більш абстрактні поняття точки, відрізка, ламаної лінії, многокутника. Уже в 1 класі учні знайомляться з такими загальними поняттями як область, границя, мережа ліній та ін. Ці поняття мають топологічний характер, тому межі їхнього застосування дуже великі. Порівняна легкість їх засвоєння забезпечується тим, що топологічні уявлення розвиваються в учнів раніше, ніж метричні.

Розкриття змістової лінії **«Просторові відношення. Геометричні фігури»** забезпечується включенням у програму понять довжини відрізка, периметра та площі многокутника і реалізацією вмінь будувати й вимірювати, виявляти різні геометричні закономірності, формулювати припущення, гіпотези, логічно обґрунтовувати, доводити. Усе це формує необхідні практичні навички для повноцінного вивчення систематичного курсу геометрії, мотивує

аксіоматичну побудову даного курсу, допомагає учням усвідомити зміст їхньої діяльності на уроках геометрії в старших класах.

Досить серйозна увага приділяється в програмі розкриттю змістової лінії **«Величини»**. До таких величин, необхідних для вивчення в початковому курсі математики, віднесені: довжина, час, швидкість, маса, об'єм, вартість. У змісті програми також закладені форми й методи формування знань про співвідношення і залежність між величинами, одиниці їх вимірювання, а також умінь скорочено записувати величини, розв'язувати задачі на визначення швидкості, часу, відстані, ціни, кількості та вартості.

Програма має певні **змістово-методичні особливості**. Особливістю даної програми є її **гуманітарна спрямованість**, яка реалізується через принцип моделювання як базисний. Він полягає в тому, що зміст програми відбиває основні ідеї математичного моделювання. При цьому формування уявлень про сутність математичного пізнання починається з 1 класу. Це означає, що пріоритет у навчанні математики дається не передачі готового знання, а оволодінню основними методами математичної діяльності, самостійному «відкриттю» учнями властивостей і співвідношень об’єктів реального світу.

Добір змісту і послідовність вивчення основних математичних понять визначений основами системного підходу. Побудована багаторівнева система початкових математичних понять дозволяє встановити порядок уведення фундаментальних понять, що забезпечує наступність зв'язків між ними і безперервний розвиток усіх змістово-методичних ліній курсу математики. Таким чином, реалізується наступність між дошкільною освітою, початковою й основною школою.

особливість розробленої програми: уведення поняття числа в ній Протягом усього періоду вивчення математики в початковій школі програмою передбачено розширення і поглиблення розуміння учнями поняття "частина".

За програмою для 1 класу: частина – це будь-яка складова цілого. Ціле може складатися з 2-х, 3-х, ..., n-ої кількості частин, які необов'язково рівні між собою.

Важливим засобом навчання математики є змістовна лінія **«Сюжетні задачі»**. Задачі виступають засобом і ціллю навчання. За допомогою задач відбувається ілюстрування застосування математичного матеріалу для розв’язання конкретних життєвих ситуацій, процесів, операцій, дій. По-друге, розв’язання практичних задач спонукає учня до міркування, розвитку мислительських процесів, уміння будувати судження, аналізувати, порівнювати, робити висновки. Розв’язання сюжетних задач забезпечує взаємозв’язок теорії математики та реального життя учня, вирішує завдання формування громадянської та ключової компетентності. У програмі подано вимоги щодо формування умінь розв’язувати сюжетні задачі, задачі різних типів на арифметичні дії (додавання, віднімання, множення й ділення).

Основне завдання змістовної лінії **«Робота з даними»** – формування умінь учнів працювати з інформацією, поданою в різних формах: блок-схеми, «квадратна» таблиця додавання, графічні схеми до задач; ілюстрування зв’язків та залежностей між компонентами та результатами арифметичних дій;

взаємозв’язку між парами дій; залежності і зв’язку трійки взаємопов’язаних величин (час, швидкість при прямолінійному русі і відстань; ціна одного предмета, їх кількість і вартість тощо); трикутної таблиці додавання для знаходження результатів дій додавання й віднімання.

У програмі підсилені **алгоритмічна**, **логічна** й **комбінаторна** лінії, які розвиваються в процесі вивчення арифметичних, алгебраїчних і геометричних питань програми. Наприклад, уже в 1 класі учні перевіряють істинність висловлень, складають різні комбінації із заданих елементів, виконують дії за зразком тощо.

Зазначимо також, що в курсі програми велика увага приділяється розвитку варіативності мислення, творчих здібностей дітей, їх емоційної сфери. Для цього розроблені й реалізовані нові методики вивчення багатьох важливих розділів шкільної програми з математики: формування обчислювальних навичок та геометричних уявлень, розв'язання рівнянь і текстових задач, у тому числі задач на рух, задач на частини й проценти.

1-й клас
140 год

(І семестр – 64 год, 4 год на тиждень,

ІІ семестр – 76 год, 4 год на тиждень)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Тема 1. ВЛАСТИВОСТІ ПРЕДМЕТІВ. СПІВВІДНОШЕННЯ ЧАСТИН І ЦІЛОГО (16 год)	
Здобувач освіти: **розпізнає** квадрат, круг, трикутник, прямокутник; **наводить приклади** груп предметів, які мають загальну ознаку; послідовності, що містить деяку закономірність; на заданий обчислювальний прийом (додавання, віднімання); переставної властивості додавання; **описує** властивості предметів (колір, форма, матеріал, призначення тощо.); **зображує** фігури за заданою властивістю; **пояснює** зміст додавання та віднімання груп предметів і взаємозв'язки між ними; подібність та відмінність предметів; **порівнює** предмети за кольором, формою, розміром, матеріалом; сукупності за кількістю предметів; **визначає** групи з однаковою кількістю предметів за допомогою складання пар; ознаки схожості і	Властивості предметів: колір, форма, розмір, матеріал, призначення. Порівняння предметів за кольором, формою, розмірами, матеріалом. Квадрат, круг, трикутник, прямокутник. Ланцюжки із закономірностями. Пошук закономірностей. Сукупність предметів або фігур, які володіють загальною ознакою. Складання сукупностей за заданою ознакою. Виділення частини сукупності. Порівняння двох сукупностей. Знаки = і ≠. Додавання. Назви компонентів і результату додавання. Знак «+». Переставна властивість додавання. Віднімання. Назви компонентів і

відмінності об'єктів; **аналізує** співвідношення між частиною і цілим; просторово-часові відношення (вище-нижче, раніше-пізніше); **знаходить** ознаку групування предметів; частину і ціле; **виконує вправи**, що передбачають визначення властивостей предметів; зміну кольору, форми, розміру предметів і фігур; об'єднання предметів у групи і виділення частини групи за деякою ознакою; порівняння і запис однакових і різних груп предметів; складання рівних і нерівних груп; лічбу предметів у заданому порядку.	результату віднімання. Знак «–». Частина і ціле, співвідношення між ними. Взаємне розміщення предметів у просторі і часі: вище-нижче, попереду-позаду, раніше-пізніше, зліва-справа та інші. Групування предметів. Один-багато. Розміщення предметів на площині і у просторі (між, над, на, під). Кількісна і порядкова лічба.
Тема 2. ЧИСЛА ПЕРШОГО ДЕСЯТКА (48 год)	
Здобувач освіти: **розуміє** двоїсту природу числа як кількісної характеристики множини або величини; сутність числа нуль; **розрізняє** числа та цифри першого десятка; відрізки; многокутники: трикутники, чотирикутники, п'ятикутники, шестикутники; кулі, конуси, циліндри; паралелепіпеди, куби, піраміди; замкнені і незамкнені лінії; області і межі; ламані; **розрізняє** поняття числа і цифри, правильно вживає ці поняття у мовленні; **називає** числа від 1 до 9 в прямому і зворотному порядку; наступне і попереднє число; **пояснює** принцип утворення кожного наступного і попереднього числа до 9; **записує** числа першого десятка, рівності та вирази; **знає** склад чисел у межах 9; властивості 0; **наводить приклади** на додавання і віднімання в межах 9; предметів навколишнього світу, які мають форми геометричних фігур, вказаних у змісті; **зображує** одноцифрові числа сукупностями точок, кістками доміно, точками на числовому відрізку та ін.; додавання і віднімання в межах 9 на числовому промені; вказані у змісті геометричні фігури за допомогою лінійки і косинця; **описує** рух по числовому відрізку декількома одночасно виконаними кроками, що відповідають	Числа 1 і 2. Цифри 1 і 2. Письмо цифр. Число 3. Цифра 3. Склад числа 3. Відношення: довше-коротше, ширше-вужче, товстіше-тонше, однакові. Вершини і сторони трикутника. Число 4. Цифра 4. Склад числа 4. Додавання і віднімання в межах 4. Чотирикутник. Числовий відрізок. Додавання і віднімання на числовому відрізку. Число 5. Цифра 5. Склад числа 5. Додавання і віднімання в межах 5. П'ятикутник. Установлення рівночисельності двох груп предметів за допомогою складання пар. Рівність і нерівність чисел. Відношення: більше, менше. Порівняння чисел за допомогою знаків > і <. Число 6. Цифра 6. Склад числа 6. Додавання і віднімання на числовому промені. Компоненти додавання. Області і межі. Групування предметів. Відрізок і його частини. Число 7. Цифра 7. Склад числа 7. Додавання і віднімання в межах 7.

арифметичним діям; **порівнює** числа першого десятка; групи предметів за кількістю на основі складання пар; фігури способом накладання; **фіксує** результати порівняння за допомогою знаків порівняння; взаємозв'язок між цілою фігурою і її частинами за допомогою символів; **обґрунтовує** рівність фігур різними способами; **установлює** компоненти і результати додавання і віднімання та взаємозв'язок між ними; елементи вказаних у змісті фігур (сторони, вершини); способи запису процесів у вигляді сум і різниць; способи порівняння двох сум і різниць; співвідношення між числами, представленими різною символікою; **аналізує** складання фігур із частин та розбиття фігур на частини; взаємозв'язок між цілим і частиною; залежність результатів арифметичних дій від зміни одного з компонентів; **знаходить** значення виразів; частину і ціле; помилки у виразах; **виконує** завдання, що передбачають: додавання і віднімання в межах 9; порівняння чисел в межах 9; знаходження ознаки групування і складання виразів; порівняння виразів; побудову геометричних фігур; складання фігур із частин; розбиття фігури на частини; знаходження рівних фігур; знаходження "зайвої" фігури; використання трикутної таблиці додавання для знаходження результатів дій додавання і віднімання.	Ламана. Многокутник. Складання виразів за малюнками. Порівняння виразів. Число 8. Цифра 8. Склад числа 8. Додавання і віднімання в межах 8. Число 9. Цифра 9. Склад числа 9. Трикутна таблиця додавання. Додавання і віднімання в межах 9. Зміна результатів арифметичних дій у залежності від зміни компонента. Розбиття фігур на частини. Співвідношення між цілою фігурою і її частинами. Число 0. Цифра 0. Властивості 0. Кубик Рубіка. Рівні фігури. Чарівні цифри. Римська нумерація. Алфавітна нумерація.
Тема 3. ЗАДАЧА. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ. ВЕЛИЧИНИ (23 год)	
Здобувач освіти: **розпізнає** структурні частини задачі (умова, запитання), етапи роботи над задачею (вираз, розв'язання, перевірка, відповідь), взаємообернені задачі; **виділяє** задачі із довільного тексту; **аналізує** умову задачі для знаходження зайвих даних і тих, яких не вистачає; **складає** графічні схеми до задач; задачі за схемами; задачі, обернені до даних; вирази за схемами; **дотримується** правил різницевого порівняння чисел; знаходження більшого (меншого) числа в процесі розв'язування задач;	Задача: умова, запитання, схема, вираз, розв'язання, відповідь. Задачі з неповними, зайвими і нереальними даними. Розв'язування задач. Обернена задача. Порівняння чисел. Знаходження більшого і меншого числа. Складання задач за схемою та обернених задач. Величини. Довжина. Сантиметр. Прямокутник, назви його сторін. Сума довжин сторін многокутника.

розв'язує текстові задачі на знаходження частини і цілого; прості задачі на різницеве порівняння чисел (3 випадки); складені задачі на додавання і віднімання на 2 дії (невідомі ціле і одна із частин); **формулює** переставний закон додавання. **Застосовує** закон в обчисленнях; **наводить** приклади величин та одиниць їх виміру, в тому числі еталонів виміру величин; **читає** і **записує** одиниці виміру величин; властивості величин у буквеному вигляді; **опису**є величини та їх спільні властивості; **пояснює** загальний принцип вимірювання величин; **порівнює** буквені вирази, величини; **установлює** залежність між результатами виміру довжини (маси, об'єму) і величиною мірки; **зображує** відрізок за допомогою лінійки; **знаходить** довжину відрізка за допомогою лінійки; периметр многокутника; масу за допомогою шалькових терезів; **виконує вправи**, що передбачають: побудову відрізка заданої довжини за допомогою лінійки; вимір величин за допомогою еталонів та різних мірок; додавання і віднімання величин предметів (іменованих чисел).	Маса. Уявлення про кілограм. Дії з іменованими числами. Об'єм. Міра об'єму. Літр. Переставна властивість додавання. Властивості величин. Розв'язання задач на 2 дії.
Тема 4. РІВНЯННЯ. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РІВНЯНЬ (10 год)	
Здобувач освіти: **розпізнає** рівняння та розуміє сутність поняття рівняння; **наводить** приклади рівнянь з невідомою частиною і цілим; **записує** і **пояснює** розв’язування рівнянь за алгоритмом; розв'язування задач за алгоритмом; **використовує** правила знаходження частини і цілого в процесі розв'язування рівнянь; **називає** корінь рівняння; **аналізує** рисунки і відповідні їм рівняння; умову задачі; **розв'язує** найпростіші рівняння з невідомим доданком, зменшуваним, від'ємником на основі взаємозв'язку між частиною і цілим; рівняння з лініями та предметами; прості і складені задачі за алгоритмом; **складає** задачі за схемами; **читає** і **записує** рівності і вирази; **знаходить** у рівностях компоненти, які відповідають цілій величині (сума, зменшуване), і компоненти, які відповідають її частинам	Прості рівняння з предметами, фігурами, числами. Рівняння на знаходження частини (невідомого доданка). Розв'язування рівнянь на знаходження частини (невідомого від'ємника). Розв'язування рівнянь на знаходження цілого (невідомого зменшуваного). Розв'язування рівнянь з лініями та предметами. Складання задач за схемами. Алгоритм розв'язування простої і складеної задач.

(доданок, різниця, від'ємник).	
Тема 5. ОДИНИЦІ ЛІЧБИ. ДЕСЯТОК (12 год)	
Здобувач освіти: **розпізнає** число 10; круглі числа; **наводить** приклади укрупнених одиниць лічби; на склад числа 10; **зображує** трикутну модель числа 10; **читає** і **записує** круглі розрядні числа; **називає** і **характеризує** укрупнену одиницю виміру величин – дециметр; **лічить** предмети укрупненими одиницями; **дотримується** правил додавання і віднімання розрядних чисел; **пояснює** взаємозв'язок між одноцифровими і розрядними числами; **порівнює** укрупнені одиниці лічби; розрядні числа; **установлює** залежність результату лічби в укрупнених одиницях від кількості предметів у кожній одиниці лічби; місце числа 10 на числовому відрізку; **складає** графічні моделі на додавання і віднімання чисел, які виражені укрупненими одиницями лічби; **виконує** вправи, що передбачають додавання і віднімання чисел, які виражені укрупненими одиницями лічби; доповнення до 10; перетворення величин довжини в інші одиниці виміру; **розв'язує** задачі на знаходження остачі; задачі на додавання і віднімання на2 дії, в яких ціле розбите на частини різними способами; **обґрунтовує** добір арифметичних дій для розв’язання задачі.	Укрупнення одиниць лічби (коробки, ящики, пачки та ін.). Десяток. Число 10. Склад числа 10. Додавання і віднімання в межах 10. Розв'язування задач на знаходження остачі. Лічба десятками. Наочне зображення десятків. Розрядні числа. Запис і назва розрядних чисел. Додавання і віднімання розрядних чисел. Розв'язування задач і рівнянь з розрядними числами. Дециметр. Порівняння іменованих чисел. Поняття розряду.
Тема 6. ДВОЦИФРОВІ ЧИСЛА (20 год)	
Здобувач освіти: **розпізнає** одноцифрові і двоцифрові числа; **лічить** в межах 100; **читає** і **записує** двоцифрові числа; **виділяє** розрядну одиницю у запису двоцифрових чисел; **пояснює** позиційний десятковий запис двоцифрових чисел; **зображує** графічно двоцифрові числа та дії з ними	Лічба десятків і одиниць. Наочне зображення двоцифрових чисел. Назва і запис чисел до 20. Додавання і віднімання в межах 20 без переходу через десяток. Порівняння виразів. Назва і запис двоцифрових чисел більше 20. Розв'язування задач на дві дії. Порівняння двоцифрових чисел.

за допомогою трикутників і точок; **порівнює** довжини відрізків, які виражені в дециметрах і сантиметрах; двоцифрові числа; **установлює** числові закономірності на множині двоцифрових чисел; **дотримується** правил додавання і віднімання двоцифрових чисел; **складає** й **аналізує** "квадратну" таблицю додавання; **записує** і **пояснює** результат лічби десятками та одиницями; знаходження за "квадратною" таблицею суми і різниці за алгоритмом; **аналізує** складені задачі нового типу, розв'язування яких складається з відомих способів дій; **виконує** вправи, що передбачають додавання і віднімання двоцифрових чисел в межах 100 без переходу через розряд, а в межах 20 – з переходом через розряд; роботу з предметними і графічними моделями чисел; використання "квадратної" таблиці для додавання і віднімання чисел; розв'язує складені задачі, утворені шляхом об'єднання двох і більше простих задач, близьких за сюжетним змістом; **знає** і **використовує** в обчисленнях таблицю додавання і відповідні випадки табличного віднімання; **використовує** залежність зміни результатів дії додавання від зміни одного доданка при сталому другому; зміни результату дії віднімання від зміни зменшуваного чи від'ємника (окремо).	Вираження іменованих чисел в інших мірах. Додавання і віднімання двоцифрових чисел без переходу через розряд. «Квадратна» таблиця додавання. Запис чисел у вигляді зручних доданків. Додавання в межах 20 з переходом через десяток. Табличне додавання чисел. Віднімання в межах 20 з переходом через десяток. Табличне віднімання чисел. Розв'язування складних задач, утворених шляхом об'єднання двох і більше простих задач, близьких за сюжетним змістом. Розряд одиниць і розряд десятків. Залежність результату додавання й віднімання від зміни одного з компонентів.
Тема 7. ПОВТОРЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ (11 год)	

«НАВКОЛИШНІЙ СВІТ» («ПРИРОДНИЧА», «ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА», «СОЦІАЛЬНА ТА ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА», «ТЕХНОЛОГІЧНА» ОСВІТНІ ГАЛУЗІ)

Пояснювальна записка

Програма інтегрованого курсу **«Навколишній світ**» забезпечує реалізацію освітніх галузей «Природнича», «Громадянська та історична», «Соціальна та здоров'язбережувальна», «Технологична», «Мистецька» у відповідності до Державного стандарту початкової освіти.

Поєднання в змісті інтегрованого курсу «Навколишній світ» елементів природознавства, технологий, суспільствознавства, історії, екології, природоохоронної діяльності, збереження здоров'я, етики, естетики, українознавства, літератури та мистецтва створює сприятливі умови для досягнення **основної мети:** формування компетентностей в галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічної та інших ключових компетентностей шляхом опанування знань, умінь і способів діяльності, розвитку здібностей, які забезпечують успішну взаємодію з природою, формування основи наукового світогляду і критичного мислення, становлення відповідальної, безпечної і природоохоронної поведінки здобувачів освіти у навколишньому світі на основі усвідомлення принципів сталого розвитку.

Мета інтегрованого курсу «Навколишній світ» реалізується через завдання:

- формування в учнів основ наукового світогляду, місце людини в ньому; засвоєння узагальнених та емпіричних понять, які відображають основні закономірності реального світу, розширюють і систематизують соціальний та пізнавальний досвід учнів;

- особистісного розвитку школяра, формування у нього почуття патріотизму, належності до етносоціального та соціально-культурного середовища, до природи і суспільства, виховання громадянина України, ознайомлення з соціальними нормами і традиціями українського народу;

- формування загальноприйнятих стандартів поведінки, толерантної взаємодії з людьми, ціннісних орієнтацій у різноманітних галузях життя, культурній спадщині України, сім'ї, рідного краю; усвідомлення учнями універсальної цінності життя; екологічної, естетичної, валеологічної, практичної, моральної і пізнавальної цінностей природи;

- ознайомлення з основними методами пізнання; розширення життєвого досвіду учнів як основи розвитку особистості через використання активних, пошукових, творчих методів у процесі вивчення різноманітних природних і суспільних явищ у їхній єдності і взаємодії; здійснення пропедевтики навчання на наступних освітніх рівнях.

Інтегрований курс «Навколишній світ» спрямований на розвиток логічного мислення учнів, загальнонавчальних, дослідницьких умінь; творчих здібностей, позитивної мотивації до пізнання природи і суспільства; толерантного ставлення до відмінностей культур, традицій і різних думок.

Основними структурними компонентами курсу є: науково-пізнавальний (система знань про природу і місце в ній людини), діяльнісний (навчально-пізнавальна, практична та ігрова діяльність) і ціннісний (система цінностей у ставленні до природи, людей і себе).

Курс «Навколишній світ» побудовано на основі компетентнісного, діяльнісного, інтегрованого підходів, загальнодидактичних принципів, діяльнісної та особистісно зорієнтованої технологій навчання.

Зміст курсу «Навколишній світ», у якому відображено глибокі взаємозв'язки, що існують між гуманітарними, природничими, етичними, естетичними, моральними та іншими аспектами процесу пізнання світу, розкривається через такі **лінії змісту навчання:**

Людина як особистість. Зміст цієї лінії навчання розкривається через формування уявлення учнів про життя людини як однієї з найвищих цінностей реального світу, про неповторність кожної людини як самоорганізованої, моральної і самоцінної особистості, про цінність моральних якостей, а також через уміння застосовувати набуті знання для вироблення рис характеру (наполегливість, старанність, працелюбство, моральність). В програмі передбачено вивчення будови і головних функцій організму людини, правил гігієни, профілактики захворювань і надання посильної медичної допомоги.

Людина в суспільстві. Ця лінія змісту навчання реалізується протягом усього періоду вивчення курсу «Навколишній світ» у початковій школі. Уявлення про взаємозв'язки між окремою людиною і суспільством формуються через пізнання національно-державної символіки, державного устрою та Конституції України, головних історичних подій, території і кордонів України, її природи та економіки, етнічного та демографічного складу населення, української культури, свого родоводу, правил поведінки учня і формування умінь надавати посильну допомогу членам сім'ї у веденні господарства, виконувати свої обов'язки учня.

Поетапне усвідомлення довкілля і себе у ньому є одним з основних завдань курсу. Воно зосереджується у вихованні любові до своєї сім'ї, доброзичливого ставлення до людей, любові до Батьківщини, патріотичних почуттів, розумінні загальновизнаних прав людини та рівноправності людей у світі.

Культура. У розділи програми, присвячені краєзнавству, культурній спадщині українського народу і людства в цілому, художньому усвідомленню довкілля тощо, включені елементи знань про культурно-історичне середовище: пам'ятки історії та культури, архітектури та народного мистецтва.

Об’єкти природи. Знання про природу Землі закладені в зміст програми майже в кожному її розділі, оскільки, перш за все, необхідно познайомити учнів з явищами неживої і живої природи, які відбуваються на нашій планеті і так чи інакше впливають на життя людей.

Діяльнісний компонент в цій змістовій лінії представлений практичними роботами, лабораторними дослідами, спостереженнями, які спрямовані на формування в учнів умінь виявляти ознаки і властивості речовин, навчити

розрізняти об’єкти неживої природи, організми, рукотворні об’єкти, визначати масу тіл, наводити приклади агрегатних станів речовини, спостерігати і порівнювати теплові і світлові відчуття, вимірювати температуру повітря і води, вміти зберігати тепло і електроенергію в побуті.

У відповідні розділи програми включено матеріал, який знайомить учнів з речовинами, необхідними для життя рослин і тварин, складом та будовою речовини, ознаками і властивостями тіл і речовин, агрегатними станами речовини; формує уявлення про склад і значення повітря, води, гірських порід, ґрунту, про основні енергоносії на планеті і можливості енергозбереження.

Науково-пізнавальний компонент цієї змістової лінії у програмі включає знання про зовнішню будову і основні властивості рослин і тварин: живлення, дихання, рух, виділення, розмноження, розвиток; різноманітність живих організмів (бактерії, гриби, рослини, тварини), особливостями їх будови, росту, розвитку, процесів життєдіяльності та поведінки, і ознак їх пристосування до умов навколишнього середовища, про основні системи і органи організму людини, як єдине ціле, про їхні основні функції систем і органів людини та умови, які забезпечують здоровий спосіб життя людини.

Поняття «нежива» і «жива» природа відображені в певній послідовності тем, у демонструванні найбільш яскравих явищ неживої і живої природи та їхніх взаємозв'язків.

Завдяки реалізації діяльнісного компоненту в змісті програми в учнів формуються уміння, спрямовані на взаємодію, спостереження і вивчення рослинного і тваринного світу, охорону природи, дотримання здорового способу життя, надання необхідної долікарської медичної допомоги. Ціннісний компонент у програмі представлено матеріалом, спрямованим на усвідомлення учнями не тільки матеріальної, але і моральної, пізнавальної, гігієнічної, а також естетичної цінностей природи для життя людини.

Взаємозв’язки в природі. У програмі лінія змісту навчання розкривається у тісній взаємодії неживої та живої природи з метою формування в учнів розуміння взаємозалежностей у природі, цілісності і єдності навколишнього світу; знань про взаємодію людини і природи, сезонні зміни в природі, причини їхньої періодичності; про встановлення найпростіших взаємозв’язків між природними умовами на певній території та господарською діяльністю людини.

Методи пізнання природи. Ця змістова лінія реалізована в програмі через систему знань про умови і правила проведення спостережень, дослідів, практичних робіт, призначення приладів для спостережень та дослідів і формування умінь дослідницької діяльності учнів.

Рідний край. Програма дає можливість реалізувати цю лінію змісту навчання за допомогою проблемних тем, практичних завдань, які спрямовані на

отримання учнями знань і формування у них пізнавальних умінь, необхідних для вивчення рідного краю, різноманітності його природи, господарської діяльності населення, а також для природоохоронної діяльності в рідному краї. Змістовна лінія «Рідний край» передбачає ознайомлення з особливостями природи своєї місцевості.

Україна на планеті Земля. Реалізація цієї лінії змісту навчання забезпечується через включення до програми знань про розташування України на фізичній карті світу і глобусі та різноманітність її природи. Зміст програми дає можливість формувати уявлення учнів про форми земної поверхні, водойми, багатство земних надр України, закономірне розташування природних зон на її території, особливості їх рослинного і тваринного світу, природоохоронну і господарську діяльність, традиційні заняття населення України; розрізняти за умовними знаками основні форми земної поверхні, моря, найбільші водойми України; розпізнавати найхарактерніші рослини і тварини своєї природної зони.

Земля – планета Сонячної системи. У програмі передбачено ознайомлення учнів з поняттям "Земля як планета Сонячної системи", формування уявлень про форму Землі, добове обертання і річний рух Землі навколо Сонця, земне тяжіння, форми земної поверхні, земні надра, глобальні екологічні проблеми Землі. У програмі закладені практичні роботи, що сприяють формуванню необхідних дослідницьких і практичних умінь: описувати об'єкти і явища природи, вести календар спостережень, орієнтуватися на місцевості за допомогою плану, карти, компаса тощо. За допомогою проблемного матеріалу виховного спрямування в учнів формується усвідомлення себе частиною своєї землі, частиною українського народу, розуміння необхідності збереження природних багатств планети.

Охорона і збереження природи. Наскрізно у програмі подаються уявлення про цінність природи для життя людей, залежність життя людей від стану навколишнього середовища, про охорону об’єктів неживої і живої природи. Програма передбачає ознайомлення з Червоною книгою та її значенням, з заповідними територіями, вимагає виконання правил поведінки у природі з одночасним залученням учнів до природоохоронної діяльності, з дотриманням народних традицій у ставленні людини до природи.

Інтегрований характер змісту і широкі міжпредметні зв'язки курсу «Навколишній світ» дозволяють йому органічно взаємодіяти з іншими дисциплінами, позакласними виховними заходами, що сприяє системності та наступності всього навчально-виховного процесу в початковій школі, створює можливості для попередження перевантаження учнів.

Важливою особливістю змісту курсу «Навколишній світ» є його екологічне спрямування. Особлива увага приділяється вихованню

відповідального ставлення до природи, необхідності її збереження і охорони. В певній мірі, зміст курсу «Навколишній світ» - це результат інтеграції основних аспектів проблеми збереження і охорони життя:

- екологічного, природоохоронного;
- валеологічного (збереження фізичного психічного та духовного здоров'я людини як частини природи);
- духовно-творчого (збереження, створення духовного простору людини, розвиток її творчого потенціалу, спрямованого в діяльності на гуманні цілі, бо, як відомо, без творчості у людини не може бути повноцінного духовного життя).

Інтеграція змісту створює передумови для широкого застосування нових методів і технологій викладання курсу. Враховуючи надбання сучасних наукових досліджень з проблеми розвитку особистості в процесі навчання і виховання, основою методики курсу «Навколишній світ» став інтегративно-діяльнісний підхід. У методиці курсу «Навколишній світ» можуть використовуватися елементи методик викладання інших предметів: природознавства, мови і читання, музики, образотворчого мистецтва, трудового навчання. Надається перевага активним, творчим методам, а також дослідницьким методам: спостереженням, дослідам, практичним роботам; екскурсіям дослідницького спрямування, предметним урокам, евристичним бесідам, інсценізаціям, ігровим та діалоговим методам з широким залученням засобів літератури та мистецтва, народної творчості. Вказані методи допомагають учням самостійно відкривати для себе нові властивості і взаємозв'язки у довкіллі, знаходити власні рішення різноманітних завдань-проблем; формулювати і висловлювати особисту думку з тих чи інших питань. Тобто, особливого значення в процесі викладання курсу набуває розвиток самостійної й пошукової діяльності учнів, формування дослідницьких умінь: спостерігати явища і події, відкривати в них нове, невідоме, накопичувати в свідомості якомога більший арсенал образів навколишнього світу, розвивати інтерес до нього.

Пропонується наступна структура курсу «Навколишній світ».

Курс «Навколишній світ» у **1 класі** початкової школи (4 години на тиждень: 3 години – інваріантного складника, 1 година – варіативного складника) розкриває ідею: **«Поряд з нами - цілий світ».** Системоутворюючою основою змісту в 1 класі є його зв'язок з життям, акцентування уваги на конкретних об'єктах і явищах природного, предметного та соціального середовищ, в яких перебуває дитина. Найважливішими завданнями курсу «Навколишній світ» у 1 класі є адаптація до школи, формування комунікативних та необхідних дослідницьких умінь, правильної поведінки в

школі і вдома, виховання патріотичних почуттів, любові до рідного краю, його природи, до своєї сім'ї.

Програма 1-го класу базується на таких основних розділах: «Школа радо нас вітає», «Здоровим будь», «Мій рідний край, моя країна», «Сонце і небо, Земля і вода».

Метою навчання технології є формування в учня/учениці здатності до зміни навколишнього світу засобами сучасних технологій без шкоди для середовища, до використання технологій для власної самореалізації, культурного й національного самовияву.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- створення виробів від творчого задуму до його втілення в готовий результат;
- дбайливе ставлення до свого побуту, задоволення власних потреб та потреб тих, хто його/ її оточує;
- ефективне використання природних матеріалів, турбота про навколишнє середовище;
- творче застосування традиційних і сучасних ремесел.

Реалізація поставленої мети та завдань відбувається за ***змістовими лініями*** «Моя технічна творчість і техніка», «Я у світі технологій», «Я у світі ремесел», «Мій побут».

Змістову лінію ***«Моя технічна творчість і техніка»*** спрямовано на розвиток в учня/учениці інтересу до техніки і явищ природи, формування мотивів до навчання, набуття практичних умінь і розвитку творчих здібностей. Основний шлях до розв'язання проблем у галузі технічної творчості - створення проблемної ситуації, вирішення творчих завдань конструкторського характеру (на конструювання і моделювання) та виготовлення матеріальних об'єктів.

В основі змістової лінії ***«Я у світі технологій»*** - загальне уявлення про технологічний процес: аналіз пристрою і призначення виробу; вибудовування послідовності практичних дій і технологічних операцій; підбір матеріалів і інструментів; економна розмітка; обробка з метою отримання деталей, збірка, обробка виробу; перевірка виробу у дії, внесення необхідних доповнень і змін.

Змістова лінія ***«Я у світі ремесел»*** націлена на застосування народних ремесел у процесі створення виробів, формування вміння зіставляти та розрізняти вироби, виготовлені за технологіями традиційних і сучасних ремесел (демонстрація виробів декоративно-ужиткового мистецтва).

Змістову лінію ***«Мій побут»*** спрямовано формування елементарних знань про значення й місце трудової діяльності в створенні загальнолюдської культури, про прості та доступні правила створення функціонального, комфортного й естетично виразного життєвого простору (зручність, естетична виразність, міцність; гармонія предметів і навколишнього середовища).

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію технологічної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, технологічної грамотності та культури.

(3 години на тиждень всього 105 годин)

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1. ШКОЛА РАДО НАС ВІТАЄ (5 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** домашню адресу, адресу та номер школи, в якій він навчається; ***наводить приклади*** інших шкіл; шкільного приладдя; основних джерел знань; ***описує*** основні приміщення школи, їх призначення; ***має уявлення*** про коло професій людей, які працюють в школі (директор, завуч, вчитель, прибиральниця, двірник, охоронець, повар); ***дотримується правил*** поведінки під час прогулянок, екскурсій у природі.	Дорога до школи – дорога у світ. Школа наш дім. Професії людей, які працюють у школі. Джерела знань: книга та комп'ютер – помічники у навчанні. Шкільне приладдя. Портфель.
Екскурсії. ▪ Ознайомлення зі шкільними приміщеннями. Мандрівка школою. ▪ Мандрівка до найближчого парку міста, за межі села у світ рідної природи.	
1.1 Світ такий прекрасний! (12 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** правила поведінки в природі; ***наводить приклади*** органів чуття людини; об'єктів неживої та живої природи; взаємозв'язків і взаємозалежностей між живою та неживою природою; об'єктів, створених руками людини; природних матеріалів та матеріалів з яких людина виробляє предмети вжитку; різноманітних живих організмів; позитивного ставлення людини до природи, як потрібно поводитись; дій людини для збереження природи; ***вміє*** розрізняти та групувати об'єкти неживої та живої природи; розрізняти за суттєвими ознаками природні і рукотворні об'єкти; класифікувати комах, риб, птахів, тварин за суттєвими ознаками; аналізувати ілюстрований матеріал та переказувати його зміст; загадувати та розгадувати загадки про явища неживої та живої природи порівнювати спостереження та досліди, вказуючи на різницю між ними;	Наш світ – це природа, культура та ми. Природа навколо нас. Я – частина природи. Що допомагає людині пізнавати навколишній світ. Органи чуття. Спостереження та досліди. Природні та рукотворні об'єкти (тіла). Живі організми, їхні ознаки та умови, необхідні для їхнього життя, різноманітність. Значення природи для життя людини. Бережливе ставлення до природи.

має уявлення, яке місце людини в природі; спостереження та досліди як методи пізнання та вивчення природи; про прилади, за допомогою яких досліджують та вивчають природу; про дослідження людиною навколишнього світу в різні часи та епохи; про ознаки живих організмів та умови середовища їх існування; про природоохоронну діяльність людини; ***спостерігає*** за об'єктами неживої та живої природи за завданням учителя; ***описує*** різноманітність та красу об'єктів і явищ навколишнього світу; ***працює в парі/групі***: ставить запитання, вислуховує відповідь, самостійно відповідає на запитання. ***дотримується*** правил екологічної поведінки у побуті (сортування сміття). **досліджує та робить висновки** про різноманітність та красу об'єктів і явищ (природніх та створених людиною) навколишнього світу; стосовно необхідності дбайливого та бережливого ставлення до природи.	
Екскурсії. Спостереження за осінніми змінами в навколишньому світі серед неживих та живих об'єктів. **Практична робота.** Дослідження дрібних деталей (предметів) за допомогою лупи (Чим схоже перо птаха та в'язаний виріб із вовни(шерсті)). **Дослідницький практикум.** Яких тварин можна побачити у траві? Де вони мешкають? **Проекти «Мої власні відкриття»:** Уява стародавніх людей про навколишній світ. З чого це виготовлено?	
1.2 Вчіться, діти (5 год.)	
Здобувач освіти: ***знає та дотримується*** вимог до товаришування, спільної гри, праці, навчання в групах та класі; правил поведінки у колективі та громадських місцях (транспорті, кінотеатрі, бібліотеці тощо), під час екскурсій містом та поза містом; ***знає*** правила шкільного розпорядку, режиму праці і відпочинку школяра; ***має уявлення про*** комунікацію учнів у класі, в школі; ***виявляє інтерес*** до пізнання і збереження традицій школи; ***наводить приклади*** людських чеснот; ввічливого	Я, мої друзі, школа, вчитель, клас. Стосунки між учнями та вчителем. Вчитель — наставник та друг. Мир, злагода, дружба, взаємодопомога в класі та школі. Навчання та праця в колективі. Правила поведінки в класі, школі. Ввічливі слова. Організація праці та відпочинку. Правила поведінки в громадських місцях. Культура спілкування.

поводження, подільчивості, доброти, працьовитості; ***дотримується*** чистоти та правильності власних висловлювань; ***бере участь*** в колективних справах; ***аргументує переваги*** добрих вчинків над поганими.	
Екскурсія. Громадськими місцями: до парку, скверу, міської чи сільської бібліотеки.	
2. ЗДОРОВИМ БУДЬ (7 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** загальні правила щоденної гігієни; основні фізичні вправи для свого віку, правила загартовування; ***знає і виконує*** фізкультурні вправи для вироблення правильної постави та ходи; ***наводить приклади*** фізичних вправ та правил загартовування; ***називає*** основні складові здорового способу життя; ***дотримується правил*** правильної постави та сидіння за партою (робочим столом); власного режиму дня (чергування праці і відпочинку); охайності та особистої гігієни; ***має уявлення про*** планування робочого часу; гігієну харчування; ***виявляє інтерес*** до своєї зовнішності; ***оцінює*** власні вчинки та діяльність; ***робить висновки*** про необхідність дотримання режиму дня, режиму харчування; про користь та необхідність дотримання правил щоденної гігієни; про користь та необхідність дотримання для здорового способу життя.	Основні складові здорового способу життя. Режим дня – розумне чергування роботи та відпочинку. Правила щоденної гігієни. Речі особистої гігієни. Фізичні вправи, правила загартовування. Правильна постава.
2.1 Рідна природо, тобою пишаюсь!(16 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** відмінності зовнішнього вигляду дерев, кущів, трав'янистих рослин; відмінності зовнішнього вигляду комах, риб, птахів, звірів; ***знає і виконує*** інструкції технічної безпеки та правила поведінки під час практичних робіт, екскурсій у природі; ***наводить приклади*** дерев, кущів, трав'янистих рослин; ***називає*** частини квіткової рослини; ***групує за зовнішніми ознаками та називає*** представників основних груп тварин: комах, риб, птахів, звірів; диких та свійських тварини; представників груп об'єктів живої природи: дерев, кущів, трав'янистих	Будова рослин. Кімнатні рослини. Догляд за кімнатними рослинами. Дерева, кущі та трав'яні рослини. Рослини городу та саду. Овочі, фрукти. Збір урожаю восени. Лікарські рослини. Гриби їстівні та отруйні. Осінь красна хлібом. Тварини живого куточка. Домашні улюбленці. Акваріум та його мешканці. Комахи, риби, звірі.

рослин; овочів та фруктів, їстівних та отруйних грибів; ***має уявлення про*** ознаки будови дерев, кущів, трав'янистих рослин; ознаки основних груп тварин: комах, риб, птахів, звірів; правила збирання грибів; ***пояснює*** господарське значення свійських тварин; значення праці людей своєї місцевості; ***спостерігає за життям*** кімнатних рослин; тварин живого куточка (домашніх улюбленців); тварин у природі (біля школи, дому, садиби); ***працює в парі/групі, виконуючи практичні роботи,*** доглядаючи за кімнатними рослинами; тваринами живого куточка (домашніми улюбленцями); піклуючись про птахів, які залишаються зимувати в Україні; ***робить висновки*** про щедрість і багатство осені в рідному краї.	Свійські та дикі тварини. Необхідність бережливого ставлення до рослин та тварин, догляд за ними. Привернення уваги учнів до краси осінньої природи під час екскурсії до лісу, в парк.
Екскурсія. ▪ Мандрівка за місто, за межі села для знайомства з природою. ▪ Спостереження за осінніми змінами в навколишньому світі. **Практична робота.** ▪ Перевірка власної постави. ▪ Спостереження та догляд за кімнатними рослинами. (Дослідження за допомогою лупи будови квітки кімнатної рослини). ▪ Виготовлення годівничок для птахів, що залишаються зимувати на Україні (з використаної тари для харчових продуктів). **Проект «Мої власні відкриття».** ▪ Я господар свого часу (створення власного режиму дня)**.** ▪ Рух рідини по рослині (зафарбовування пелюсток білої георгіни, білого цикламену тощо). ▪ Чи спілкуються між собою тварини? **Дослідницький практикум.** Дослідження і вивчення будови рослин.	
2.2 Наш дім, наша сім'я (7 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** свої обов'язки в сім'ї; ***наводить приклади*** основних правил співжиття в сім'ї; звичаїв та традицій родини; ***називає*** членів своєї сім'ї, родичів за ступенем рідства спорідненості, їхні імена, свої домашні обов'язки; речі в своїй оселі та правила користування ними; ***знає*** про традиції своєї сім'ї, професії своїх батьків; ***має уявлення про*** поняття «сім'я», «родичі»; архіви та реліквії родини; ***працює в парі/групі*** з інформацією про сім'ю, родину; ***дотримується правила*** поведінки вдома; догляду	Поняття: «сім'я», «родина», «родичі». Моя родина – частина мого народу. Виховання поваги, шанобливого ставлення до сім'ї, до рідних. Родинні реліквії та архіви, що передаються від покоління до покоління. Поняття «оселя», «речі в нашій оселі». Ознайомлення учнів з домашніми обов'язками та правилами поведінки вдома. Допомога батькам по господарству. Повага до старших, взаєморозуміння та взаємодопомога. Правильне харчування.

за речами, які використовуються в побуті; ***допомагає*** батькам та родичам по господарству; ***робить висновки про*** шанобливе ставлення до сім'ї, до рідних.	
Проект «Мої власні відкриття». Виставка за матеріалами сімейних архівів з використанням фото та малюнків: «Старий альбом», «Сімейне коло» тощо.	
3. МІЙ РІДНИЙ КРАЙ, МОЯ КРАЇНА (10 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** назву свого міста (села); домашню адресу; ***знає*** назву Батьківщини, столицю України; ***має уявлення*** про символи держави: прапор, герб, гімн; про населені пункти – місто, містечко та село; про патріотизм громадян до Батьківщини; ***описує*** працю людей своєї місцевості; ***пояснює*** відмінність поняття «Батьківщина» і «батьківщина»; ***працює в парі/групі*** проводить елементарні спостереження в навколишньому світі; аналізує розповідь вчителя, інформацію, малюнки, текст підручника, розповідає про отриману інформацію; про результати спостережень у природі;	Природа та люди в нашому місті (селі). Домашня адреса. Історія назв вулиць у нашому місті (селі). Моя Батьківщина – Україна. Столиця України – старовинне місто Київ. Символи України: прапор, герб, гімн. Народні символи – обереги. Природа України – краса та багатство Батьківщини. Ми в країні – це я і мої співвітчизники. Праця людей у місті (селі).
Екскурсія. ▪ Оглядова екскурсія за історичними місцями мого рідного краю. **Проект «Мої власні відкриття».** ▪ Чим славетний мій край? **Дослідницький практикум.** ▪ Звідки походить назва мого міста/села. ▪ Історії та легенди (казки) мого рідного краю.	
3.1 Прекрасна земля – Україна! (10 год.)	
Здобувач освіти: ***знає*** назву Батьківщини, столицю України; ***називає*** назви водойм рідного краю; найбільших річок і озер України; морів, що омивають Україну; гір; ***наводить приклади*** позитивного ставлення людини до водойм; ***має уявлення*** про символи держави: прапор, герб, гімн; про патріотизм її громадян Батьківщини; про карту України та умовні позначення на ній рівнин, гір, річок, морів; ***знаходить*** на карті України столицю держави, рівнини, гори, найбільші водойми України, Чорне море, Азовське море;	Україна на географічній карті світу. Умовні позначення на географічній карті (рівнини, гори, водойми). Велич та краса українських гір (Українські Карпати та Кримські гори). Природа гір. Водойми України та рідного краю (джерела, озера, річки, моря). Значення водойм для життя людини. Охорона водойм. Як охороняти ґрунт, запобігаючи руйнуванням. Значення і охорона ґрунтів.

пояснює господарське значення водойм; ***дотримується*** правил екологічної поведінки в побуті; інструкцій і правил техніки безпеки при проведенні спостережень, практичних робіт, екскурсій; ***розуміє*** значення корисних копалин, водойм, ґрунтів і лісів для природи та господарської діяльності людини; ***робить висновки*** про природні багатства нашої країни.	Правила поведінки на вулицях міста (села) та біля водойм.
Дослідницький практикум. ▪ Як економно використовувати воду в побуті? **Міні-проект.** ▪ Яку воду ми п'ємо? ▪ Як облаштувати джерело?	
3.2 **Мова барвиста – мова багата (10 год)**	
Здобувач освіти: ***називає*****:** мову, якою спілкується; весняні свята, народні традиції, пов'язані з ними; ***має уявлення про*** існування інших мов світу; ***знає*** поезію та пісні про Україну; поезію та пісні про весняні свята та народні традиції (Великдень. День матері); прислів'я, приказки, вірші про мову; слова ввічливості, які допомагають у спілкуванні; ***пояснює*** необхідність мови як засобу спілкування людей; ***описує*** весняні традиції рідного краю; ***дотримується*** **правил** чистоти та правильності мови; культури спілкування з однолітками та дорослими; ***робить висновки*** про красу, багатство та співучість рідної мови; про красу та мудрість народних традицій; ***бере участь*** у відзначенні народних свят.	Формування уявлень про мову як засіб спілкування людей. Виховання любові й поваги до рідної мови, формування уявлень про її красу, багатство, співучість. Усна народна творчість (казки, прислів'я, приказки, пісні). Народні святкові традиції. Великдень. День матері. Ремесла українського народу.
Екскурсія. До закладів мистецтва. На виставки народних ремесел. **Практична робота.** ▪ Відкриваємо майстерні («Розмалюймо писанку», ляльки своїми руками, обереги для дому тощо). **Проект «Мої власні відкриття».** ▪ Традиції моїх предків.	
4. СОНЦЕ І НЕБО, ЗЕМЛЯ І ВОДА (16 год)	
Здобувач освіти: ***називає*** складові неживої природи; властивості повітря, води, склад ґрунту; ***розпізнає*** види гірських порід своєї місцевості;	Сонце – джерело тепла та світла. Значення Сонця для життя на Землі. Вода та її властивості. Вода в природі та в житті людини.

має уявлення про: Сонце, як джерело тепла та світла та про його значення для природи; використання людиною гірських порід; економне та бережливе використання води людиною; ***спостерігає*** за дослідами, що демонструють властивості повітря, води та ґрунту; ***досліджує*** властивості повітря, води, ґрунту; ***аналізує*** наочні ілюстрації і здобуває з них необхідну інформацію; ***розповідає*** про значення повітря, води, ґрунту, сонячного тепла і світла для життя рослин, тварин та людини; ***дотримується*** інструкцій і правил техніки безпеки при проведенні спостережень, екскурсій; правил поведінки поблизу водойм; правил поведінки під час екскурсії	Повітря та його властивості. Значення повітря для природи. Гірські породи, їхнє значення для людини. Ґрунт. Значення ґрунту для живої природи і господарської діяльності людини. Значення Сонця для життя на Землі та його вплив на різноманітність природи Землі.
Практична робота. ▪ Ознайомлення з колекцією гірських порід (своєї місцевості, рідного краю, країни). **Демонстрація властивостей:** ▪ води (безбарвна, прозора, набуває форми посудини, тече тощо). ▪ повітря (існує навколо нас, без запаху, прозоре, займає увесь доступний простір тощо). **Проект «Мої власні відкриття».** ▪ Для чого потрібне чисте повітря? ▪ Гірські породи у казках світу. ▪ Як людина використовує гірські породи. «Графіт для олівців»; «Смак кам'яної солі»; «Вугілля для тепла»; «Алмази для інструментів та прикрас»; «Мармур для будівництва та історії» тощо. **Дослідницький практикум.** ▪ Куди зникає вода з калюжі? (Пропедевтика колообігу води в природі). ▪ Як побачити повітря?	
4.1 З любов'ю до рідного краю (7 год)	
Здобувач освіти: ***групує за зовнішніми ознаками та називає*** представників груп об'єктів живої природи: листяних і хвойних рослин, дикорослих і культурних рослин, рослин квітника; диких і свійських тварин своєї місцевості, пояснюючи сутність групування; ***наводить приклади***: представників тварин і рослин, що занесені до Червоної книги; представників тварин і рослин, що ростуть чи мешкають у заповідниках; позитивного і негативного ставлення людини до природи; ***спостерігає*** за життям тварин; ***досліджує*** особливості природи рідного міста (села);	Дикорослі та культурні рослини Краса природи рідного міста (села). Рослини квітника. Листяні та хвойні рослини. Дикі та свійські тварини рідного краю. Зоологічний парк – живий музей тварин, створений людиною. Правила поведінки в зоологічному парку. Парки, сквери, заповідні місця рідного краю. Охорона рослин та тварин. Червона книга.

називає пам'ятки природи в рідному краї; ***описує*** красу та визначні і пам'ятні місця свого міста/села; ***пояснює*** господарське значення дикорослих рослин (лісів, заповідників), культурних рослин, свійських тварин своєї місцевості; ***усвідомлює*** необхідність захищати рослини і тварини рідного краю; ***моделює*** у процесі навчальної гри оптимальні форми поведінки людини у природі та форми позитивного ставлення людини до природи; ***дотримується*** інструкцій і правил техніки безпеки при проведенні спостережень, екскурсій; правил поведінки під час екскурсії; ***оцінює*** власну діяльність. ***знаходить за допомогою*** дорослих необхідну інформацію з додаткових джерел знань про природу свого краю та обговорює отриману інформацію у групі/парі; ***працює в парі/групі*** висуває пропозиції, аргументи, судження щодо розв'язання спільного завдання; ***презентує*** міні-проект.	Червонокнижні рослини рідного краю. Дбайливе ставлення до природи та до результатів праці людини – основна ознака культурної людини.
Проект «Мої власні відкриття». ▪ Червонокнижні рослини рідного краю. **Міні-проект.** ▪ Що я пораджу відвідати гостям мого рідного краю. ▪ Україна – у найближчому майбутньому ▪ Ми маленькі господарі своєї країни. **Практична робота.** ▪ Бережіть природу, люди! (Складання правил поведінки в природі, спираючись на досвід першокласників).	

ІНФОРМАТИЧНА КУЛЬТУРА Й ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ
ІНФОРМАТИЧНА ГАЛУЗЬ
Пояснювальна записка

Метою інофрматичної освітньої галузі є формування інформаційно-комунікаційної компетентності та інших ключових компетентностей, здатності до розв'язаня проблем з використанням цифрових пристроїв, інформаційно-комунікаційних технологій та критичного мислення для розвитку, творчого самовираження, власного та суспільного добробуту, навичок безпечної та етичної діяльності в інформаційному суспільстві.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- формування в учнів уявлення про роль інформаційно-комунікаційних технологій у житті людини;

- формування вмінь описувати об'єкти реальної та віртуальної дійсності різноманітними засобами подання інформації, створювати інформаційні продукти для вирішення проблем, творчого самовираження;

- формування початкових навичок інформаційної діяльності, зокрема вмінь опрацьовувати текстову та графічну інформацію;

- формування у дітей початкового досвіду використання комп'ютерної техніки для розв'язування навчальних, творчих і практичних задач;

- розвиток логічного, алгоритмічного, творчого та об'єктно-орієнтованого мислення учнів.

Реалізація поставленої мети та завдань у початковій школі відбувається за ***змістовими лініями*** «Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)», «Моя цифрова творчість», «Комунікація та співпраця», «Я і цифрові пристрої», «Відповідальність та безпека в інформаційному суспільстві».

У рамках змістової лінії ***«Я у світі інформації (Дані. Інформація. Моделі)»*** формуються початкові вміння розпізнавати, знаходити, свідомо відбирати, зберігати та опрацьовувати просту інформацію за допомогою цифрових пристроїв та без них. Розпізнавання правдивої і неправдивої інформації в усіх її виявах (текст, зображення, звук тощо) необхідне для формування критичного мислення, що сприяє безпеці в інформаційному просторі дитини. Початкові уявлення про моделі реалізовуються через визначення істотних і неістотних властивостей об'єктів та створення на основі цього простих моделей об'єктів.

Змістова лінія ***«Моя цифрова творчість»*** розкривається через практичну діяльність (індивідуальну і групову) зі створення простих інформаційних продуктів (програм, текстів, зображень, відео, звуків, тощо) за допомогою цифрових пристроїв та програм для творчого самовираження, презентації себе і продуктів власної діяльності, вирішення завдань інших освітніх галузей.

В основі змістової лінії ***«Комунікація та співпраця»*** – ознайомлення із доступними для дитини засобами цифрової та безпосередньої комунікації для гри, спілкування, навчання, отримання нової інформації; використання безпечного онлайнового чи офлайнового середовища для цього. В умовах роботи у групі учні мають навчитися окреслювати цілі індивідуальної та групової діяльності, розподіляти ролі в межах групи, оцінювати здобутий результат, аналізувати помилки та усувати їх, доброзичливо взаємодіяти безпосередньо та в мережах.

Змістова лінія ***«Я і цифрові пристрої»*** реалізовується через усвідомлення і розпізнавання тих завдань, які можна розв'язати за допомогою цифрових пристроїв, виходячи з їхніх функціональних можливостей (фотографувати, записувати, слухати, відображати, опрацьовувати інформацію тощо). До основних умінь, які формуються через цю змістову лінію, належать розпізнавання простих програмних і технічних несправностей та вміння усувати їх самостійно чи з допомогою дорослих, розуміти обмеження та переваги пристроїв стосовно виконуваних завдань, усвідомлювати, що машини можуть імітувати інтелектуальну діяльність. Ця змістова лінія охоплює вміння організовувати власний робочий простір на фізичному та простому програмному рівні для збереження здоров'я, доброго самопочуття та ефективної діяльності учня/ учениці.

Змістову лінію ***«Відповідальність та безпека в інформаційному***

суспільстві» спрямовано на створення безпечних умов для учня / учениці під час роботи з цифровими пристроями і в мережах, що передбачає захист особистої інформації, формування принципів етичного, доброзичливого та відповідального спілкування через мережі, навички і можливості захисту власного інформаційного простору, фізичного та психологічного здоров'я. У рамках цієї змістової лінії в учнів формується відповідальне та шанобливе ставлення до власної та чужої інформаційної діяльності, яке на рівні початкової школи виявляється, зокрема, і через зазначення власного авторства, посилання на авторство інших, а також через усвідомлення шкоди від списування.

Вказані змістові лінії передбачають можливу інтеграцію інформатичної освітньої галузі з іншими освітніми галузями через розв'язування дослідницьких завдань, формування наскрізних умінь учнів, інформатичної грамотності та культури.

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
Я і цифрові пристрої (10 год)	
Здобувач освіти: - *дотримується* під час роботи правил поведінки з цифровими пристроями і вміє розповісти про них за малюнками; - *описує* назви складових комп'ютера; - *оперує* знаннями про можливості комп'ютера; - *пояснює* застосування комп'ютера; - *застосовує* знання про основні режими запуску і виключення комп'ютера; - *описує* призначення маніпулятора мишка («тачпад» та його клавіші); - *розрізняє* основні групи клавіш та їх призначення; - *застосовує* вміння користуватися клавіатурою з метою виконання завдань у різних навчальних програмах.	Техніка безпеки і організація робочого місця. Ввімкнення та вимкнення ПК. Режими роботи. Керування комп'ютером за допомогою маніпуляторів. Мишка. (Тачпад). Введення інформації. Клавіатура. Групи клавіш.
Здобувач освіти: - *описує* основні об'єкти операційної системи; - *розрізняє* різноманітність об'єктів робочого столу, файлів, ієрархічну будову папок; - *пояснює* призначення прикладних програм - *запускає* прикладну програму на виконання; - *користується* меню за допомогою мишки (тачпаду) і клавіатури; - *керує* об'єктами на «робочому столі»; - *виконує* маніпуляції з «вікнами»; - *оперує* основними символами і знаками операційної системи; - *користується* кнопкою «Пуск» і головним меню; - *створює* папку; - *переміщує* файли до папки; - *працює* з програмами, які забезпечують підтримку	Робочий стіл. Піктограми, ярлики. Програми і файли. Папки. Меню. Головне меню. Керування за допомогою меню. Запуск програми. Вікно. Складові частини вікна. Кнопки керування вікном.

навчальних дисциплін.	
Я у світі інформації (10 год)	
Здобувач освіти: - *описує* інформацію як повідомлення про навколишній світ; - *розрізняє* різні види інформації; - *описує* сприймання інформації органами чуття; - *описує* виконання різних дій з інформацією; способи передавання інформації; - *здійснює* пошук інформації; - *оперує поняттями*: різні мережі, сервер учителя, «браузер», «Інтернет», «сайт», «он-лайн»; - *розуміє* механізм сприймання інформації; - *описує* деякі інформаційні процеси; - *застосовує* основні правила безпечної поведінки в мережі Інтернет; - *демонструє* елементарні засоби навігації браузера - *наводить приклади* інформації та інформаційних процесів зі свого досвіду; - *працює* з браузером; - *переходить* на різні сторінки, користуючись гіперпосиланнями.	Інформація. Інформаційні процеси. Мережа класу. Програма для організації мережевої взаємодії. Спілкування за допомогою знаків.
Моя цифрова творчість (15 год)	
Здобувач освіти: - *моделює* зображення з геометричних фігур; - *описує* робоче поле графічного редактора, панель інструментів, рядок меню, палітру кольорів; - *описує* призначення графічного редактора; - *ілюструє, наводить приклади* розміщення складових частин вікна використовуваної програми; - *демонструє* вміння завантажувати графічний редактор; - *використовує* меню при виборі дій; - *демонструє* обрані інструменти для створення відповідного зображення; - *використовує* маніпулятори для створення зображень безпосередньо на екрані; - *відкриває* зображення за допомогою програми Paint; - *зберігає* графічний файл; - *змінює* колір малюнка та його частин; - *змішує* фарби; - *демонструє вміння* масштабувати об'єкти; - *зберігає* свою роботу і надає їй ім`я; - *передає* файл на комп'ютер вчителя.	Моделювання геометричних фігур і цілих зображень з їх елементів. Складання танграму. Програма Paint: призначення, можливості, екранний інтерфейс. Запуск програми, вікно документа, панель інструментів. Основні інструменти для творення зображень. Палітра. Меню палітри. Додаткові кольори. Моделювання в Paint. Прикладні програми для створення графічних зображень для дітей (TuxPaint). Групи інструментів TuxPaint. Палітра. Додаткова палітра. Зберігання файлу. Редагування зображень. Основні прийоми редагування. Знайомство з клавішами, що допоможуть в створені зображень (для копіювання, для створення зображень геометричних фігур, наприклад, квадрата, кола, круга)

МИСТЕЦЬКА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ (КУРС «СВІТ МИСТЕЦТВА)

1 клас

Пояснювальна записка

Інтегрований курс «Світ мистецтва» реалізує мистецьку освітню галузь Державного стандарту початкової освіти.

Інтегрований курс являє собою єдине ціле закономірно розміщених та пов'язаних одна з одною частин, де кожен вид мистецтва розглядається як:

- частина цілого, яка існує завдяки існуванню інших частин;
- як самостійний вид мистецтва.

У процесі навчання діти вчаться вирішувати проблемні ситуації, самостійно мислити, фантазувати, створювати у своїй уяві образи та втілювати їх у слові,звуках, кольорах, казкових персонажах, а використання гри, казки, дидактичних іграшок допомагає створити яскраву, радісну атмосферу навчання. За таких умов, постійно відкриваючи себе та оточуючий світ, діти відчувають інтерес до отриманих знань.

Метою інтегрованого курсу «Світ мистецтва» є формування культурної та інших компетентностей, цінностей у процесі пізнання мистецтва та художньо-творчого самовираження у особистому та суспільному житті, поваги до національної та світової мистецької спадщини; засвоєння базових понять та умінь у сфері різних видів мистецтва, як основи для художньо-творчого самовираження особистості; розвиток емоційної сфери особистості здобувача освіти.

Визначена вище мета конкретизується у таких **завданнях** навчання мистецтва у початковій школі:

- створення умов для ефективного виховання почуттєвої сфери особистості, розвитку індивідуального творчого потенціалу, естетичної культури дітей засобами різних видів мистецтва;
- збагачення духовного світу учня у результаті вивчення творів мистецтва;
- виховання шани до національної та світової культурної спадщини;
- формування цілісних знань учнів про мистецтво та його види, набуття досвіду творення художніх образів через опанування елементарними мистецькими вміннями; розвиток загальних і спеціальних мистецьких здібностей;
- формування вмінь і навичок інтерпретувати твори мистецтва, висловлювати враження та особистісне ставлення до них;
- отримання загального поняття про різні види мистецтва, особливості їхньої художньо-образної мови;
- вивчення специфічної «мови» кожного виду мистецтва;
- формування стійкої потреби учнів у спілкуванні з мистецтвом, створення краси навколо себе;
- формування розуміння учнями процесу відтворення навколишнього світу засобами мистецтва, розширення художньо-естетичного досвіду учнів;
- виявлення індивідуальних творчих здібностей учнів, діагностика креативності

дітей;

- формування вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво, виявляти зв'язки мистецтва з природним і соціокультурним середовищем;
- залучення дітей до активної мистецької діяльності;
- формування вміння презентувати й оцінювати власну творчість, виховання в учнів здатності трансформації мистецтва для отримання задоволення та емоційного самопізнання.

Реалізація поставленої мети та завдань здійснюється за змістовими лініями: ***«Художньо-практична», «Художньо-інтерпретаційна», «Інтегративно-комунікативна»***, які окреслюють рамкову модель досягнення загальних цілей мистецької освітньої галузі. Дані змістові лінії розкривають основну місію загальної мистецької освіти, що забезпечують реалізацію педагогічної технології «Росток» в напрямі мистецького аспекту освітньої програми.

Художньо-практична змістова лінія націлює на розвиток креативності та мистецько-художніх здібностей учнів через практичне засвоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовияву.

Реалізується ця змістова лінія через:

- формування в учнів умінь застосовувати різні виражальні засоби для творення художніх образів та процесів;
- імпровізування;
- формування уявлень про можливості естетичного перетворення довкілля;
- формування уявлень про можливість та способи впливати на емоційний стан дитини завдяки мистецькій діяльності.

Художньо-інтерпретаційна змістова лінія надає можливість спрямувати енергію дітей на пізнання ціннісних основ, які вбачають твори мистецтва та розвиток емоційної сфери дитини. Реалізація напряму цієї змістової лінії передбачає:

- збагачення естетичного досвіду учнів;
- формування в учнів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього своє емоційно-ціннісне ставлення;
- формування уявлень про можливість і способи впливати на свій емоційний стан завдяки сприйманню творів мистецтва.

Реалізація ***інтегративно-комунікативної змістової лінії*** спрямована на соціальну адаптованість учнів через мистецтво, усвідомлення ними особистого «Я» завдяки своїм мистецьким здібностям. Ця змістова лінія передбачає формування в учнів особистісного самовираження у різних видах мистецтва (та їх поєднанні), умінь презентувати себе та свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі.

Курс базується на інтеграції різних видів мистецтва: музики, образотворчого мистецтва, літератури, театру, декоративного мистецтва, що

значно розширює можливості художнього пізнання, дітей розуміння взаємозв'язку різних видів мистецтв. У практичному втіленні це може реалізовуватися через різні види мистецької творчої діяльності – спів, малювання, музикування, акторська діяльність, віршування, складання казок та оповідань, виготовлення поробок, рухів під музику тощо у поєднанні з демонстрацією виражальних можливостей різноманітних видів мистецтва щодо втілення одного художнього образу, емоційного стану явища тощо. На початковому етапі вивчення мистецтва варто спочатку сформувати поняття дітей про різні види мистецтва як явища культури, роз'яснити їх спільність та специфічну різницю. Учні мають усвідомити, що кожен вид мистецтва має свою специфічну «мову», є необхідним, що надає змогу, доповнюючи одне одного, цілісно й з різних боків відтворювати красу навколишнього світу, життя людини.

В контексті педагогічної технології «Росток» для реалізації даної програми пропонується нова організація освітнього процесу, яка дозволяє дитині більш повно проявити себе, дає поштовх для саморозвитку особистості. Створенню сприятливої атмосфери захопленості, невимушеності, формуванню творчої активності сприятимуть завдання з розвитку творчого мислення, фантазії, абетка художньо-естетичних знань, тощо.

Результати навчання та пропонований зміст

1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	**Зміст навчання**
1	**2**
Художньо-практична змістова лінія (30 год)	
Здобувач освіти: - *називає* види мистецтва та їх специфічні особливості ; - *співає* вокальні вправи, дитячі пісні у відповідному темпі, настрої, характері, динаміці; - *порівнює* два мистецькі образи, визначає спільне та відмінне; - *розрізняє* на слух жанри музики (пісня, танець, марш тощо); - *підбирає* риму до запропонованих слів, складає римовані речення; - *розрізняє* специфічні особливості різних видів мистецької діяльності; - *дотримується* правил співу;	Імпровізація голосом різних відтінків мовлення та співу. Відтворення рухами характеру, темпу, ритму музики. Виконання елементів співу (інтонація, дикція, наголос тощо). Знайомство з устроєм музичних інструментів, спроби у відтворенні звуків та голосовий супровід звуків цих інструментів. Інсценізація пісень, створення театралізованих образів. Руховий супровід музичних творів. Створення театральних образів

- *відтворює* під музику елементарні рухи відомих народних танців; - *грає* на елементарних (дитячих) музичних інструментах; - *обирає* тембр інструменту для передавання відповідного образу; - *орієнтується* в нотному записі; - *відтворює* прості ритмічні послідовності; - *виконує* нескладні поробки з різних матеріалів; - *робить* записи в словничку мистецьких термінів; - *використовує* у своїй роботі хроматичні і ахроматичні кольори; - *утворює* з основних кольорів похідні кольори; - *створює* хроматичну та ахроматичну графічні композиції, використовуючи лінії, крапки та плями; - *застосовує* особливості малювання в різних техніках (кольорові олівці, графіка, фломастери, акварель, гуаш, нетрадиційні техніки); - *виражає* свій настрій за допомогою кольорів, ліній, плям; - *має уявлення* про тінь, напівтінь, бліки, наводять приклади бліків на поверхні предметів; *виявляє* творчість під час малювання нетрадиційними техніками, самостійно втілюють творчій задум улюбленими матеріалами; - *створює* об'ємні фігури з пластиліну, паперу, картону, ліплять прості форми предметів та довкілля; ліплять нотки, музичні знаки, створюють рельєфні зображення; *розташовує* на площині (у просторі) у відповідному форматі окремі елементи зображень (форм) у просту композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну); - *обирає* положення формату аркуша відповідно до задуму (вертикальний, горизонтальний); - *користується художніми* засобами та матеріалами, палітрою, пензлями, стеками, ножицями тощо; - *конструює* прості композиції з художніх, природних та інших підручних матеріалів; - *дотримується* правил техніки безпеки; - *виконує* нескладні ролі, перевтілюючись у різних	за музичними творами. Знайомство учнів з елементами нотної грамоти. Відтворення графічних та кольорових образів. Гра на музичних інструментах. Використання музичної діяльності для емоційного задоволення. Використання для створення візуальних образів різних ліній, плям, форм, кольорів і їх відтінків тощо. Організація робочого місця. Створення зображень графічними матеріалами, фарбами. Застосування у творчій діяльності технічних засобів: ножиці, нитка, голка тощо. Отримання знань щодо композиції малюнка: розміщення зображення чи його елементів на аркуші паперу, дошці, планшеті та т.п. Вирізування, конструювання з паперу. Набуття умінь щодо створення композицій за допомогою природних компонентів. Елементарна стилізація форм оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва. Самостійне ліплення з пластичних матеріалів: глина, пластилін і т.д. Дотримання охайності та правил поведінки у процесі творчої діяльності. Дослідження довкілля, виявлення цікавих, незвичайних об'єктів для створення художніх образів. Інсценізація, етюди-наслідування. Самостійне відтворення музичних, пісенних, танцювальних

персонажів; - *вправляється* над інтонацією мовлення, чіткістю дикції, виразністю міміки і жесту; - *дотримується* загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва; - *виконує* елементарні танцювальні рухи під музику; - *рухається* в ритмі і темпі музики, *узгоджує* свої рухи з музичним супроводом (співом); - *придумує* образи та виражає задумане знайомими засобами художньої виразності; - *імпровізує* голосом, засобами пантоміми, на музичних інструментах; - *створює* варіанти ритмічного супроводу до пісні; - *експериментує* з кольорами, лініями, формами тощо; - *спостерігає* за довкіллям, за допомогою вчителя фіксує цікаві, незвичайні явища; - *створює* елементи композиції декору для оформлення середовища, в якому живе і навчається, використовує побачене і почуте в художньо-практичній діяльності; - *вирізняє* види мистецької діяльності, які поліпшують настрій; - *описує* свої емоції від сприймання мистецьких творів; - *обирає* вид художньої творчості за своїми вподобаннями.	елементів. Імпровізації засобами пантоміми. Набуття прийомів внутрішньої самоорганізації за допомогою художніх засобів. Виховання умінь з використання творчої діяльності задля самореалізації та отримання задоволення від особистої творчості.
Художньо-інтерпретаційна змістова лінія (20 год)	
1	**2**
Здобувач освіти: - *розрізняє* види мистецтва (музика, література, театр, образотворче мистецтво, декоративне мистецтво); - *визначає* жанри живопису (побутовий, історичний, міфологічний, анімалістичний); - *орієнтується у* назвах українських народних танків, найвідоміших танців народу світу; - *сприймає* твір мистецтва та *висловлює* враження, добираючи із запропонованих слова, співзвучні з власними емоціями; - *порівнює* музичні та візуальні образи, твори мистецтва та явища довкілля; - *пояснює* специфіку професійної діяльності митців;	Розуміння змістовності різновидів художньої творчості. Розрізнення емоційного забарвлення вражень, отриманих від художніх творів. Сприймання творів різних видів мистецтва. Виявлення та характеристика вражень, емоцій, які вони викликали. Визначення засобів виразності твору. Порівняння природних форм, образів довкілля з їх художнім

- *визначає* переваги та недоліки результатів власної мистецької, творчої діяльності; - *відтворює* емоційні враження від твору мистецтва різними відомими засобами та способами*;* - *розрізняє* жанри живопису; - *пояснює* різницю між видами мистецтва; - *підбирає* за заданою темою вірші, мелодії, пісні, картинки, фото; - *характеризує* мелодію; - *визначає* темп, регістр, динаміку, тембр звучання хору та оркестру, окремих музичних інструментів; - *розпізнає* прості художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота; - *розрізняє* різні відтінки теплих та холодних груп кольорів, усвідомлено застосовує їх у художньо-творчій діяльності; - *визначає* гаму творів мистецтва та учнівських робіт; - *розрізняє* види театру та кінематографу, знає у чому полягає специфіка роботи; - *вирізняє* (із запропонованих) твори мистецтва, що змінюють або передають настрій учня; - *висловлює* своє враження від сприйнятого ними мистецького твору.	(декоративним) трактуванням. Ознайомлення з деякими видами театру (ляльковий, музичний, драматичний), кіномистецтва (кінофільм, мультфільм). Усвідомлення можливості покращення емоційного стану через художню творчість.
Інтегративно-комунікативна змістова лінія (20 год)	
1	**2**
Здобувач освіти: - *порівнює* власний задум із його втіленням; - *орієнтується* в назвах найвідоміших картин, музичних, літературних творів; - *малює* музичні, літературні образи; - *описує*, що вдалося чи не вдалося втілити; - *пояснює* основну ідею мистецького твору, висловлюють оціночне ставлення до героїв творів та власні досягнення в художньо-творчій діяльності; - *створює* власну казку за заданим задумом; - *презентує* результати власної творчості; - *вербально описує* свій творчий задум; - *обирає* потрібні засоби та матеріали для втілення задуманого художнього образу;	Реалізація виховних завдань завдяки застосуванню творів мистецтва. Розгляд життєвих ситуацій через призму художніх творів. Демонстрація творчих досягнень та їх опис. Колективне виконання творчого задуму (одночасне або послідовне). Організація та проведення мистецьких заходів. Набуття навичок спільної діяльності, стриманості, самовіддачі у процесі виготовлення чи створення групового творчого витвору мистецтва.

- *виявляє* (з допомогою вчителя) інформацію, отриману від сприймання творів мистецтва; - *ділиться* враженнями від творів різних видів мистецтва; - *бере участь* у колективному виконанні творчого задуму – у народних святах та обрядах, концертах, виставках, інсценізаціях тощо; - *дотримується* правил взаємодії і творчої співпраці.	

ФІЗКУЛЬТУРНА ОСВІТНЯ ГАЛУЗЬ

Пояснювальна записка

Освітню програму фізкультурної освітньої галузі створено на основі Державного стандарту початкової освіти.

Метою фізкультурної освітньої галузі є формування соціальної та інших ключових компетентностей, в учня стійкої мотивації, ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом та життєво необхідних рухових умінь і навичок для забезпечення гармонійного фізичного розвитку, з метою збереження і укріплення власного здоров'я, розширення функціональних можливостей організму.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань:**

- збереження та зміцнення здоров'я учнів початкової школи;
- формування в учнів початкової школи загальних уявлень про місце і роль фізичної культури та спорту у житті людини;
- розширення рухового досвіду та можливостей учнів, формування навичок і вмінь, які є актуальними у умовах життєдіяльності дітей, використання їх у повсякденній та ігровій діяльності;
- удосконалення функціональних можливостей організму через цілеспрямований розвиток фізичних якостей та природних здібностей;
- формування основ здорового способу життя та створення умов для покращення фізичного і психоемоційного стану;
- формування практичних навичок щодо самостійного виконання нескладних прав з фізичного зміцнення організму;
- формування комунікативних навичок учнів під час спільних ігрових занять з елементами фізичних навантажень;
- формування психічно-вольових якостей та позитивного ставлення до занять фізичною культурою і спортом;
- розвиток в учнів здатності до спілкування і взаємодії з дорослими й однолітками, співпрацювати та досягати спільних командних цілей у процесі спортивно-ігрової діяльності;
- виховання в учнів емоційно-ціннісного ставлення до занять фізичною культурою та спортом, здатності добирати фізичні вправи для розвитку фізичних якостей з урахуванням індивідуальних можливостей і бажань керуватися правилами безпечної і чесної гри, уміти боротися, вигравати і

програвати, цікавитися досягненнями українських спортсменів на Олімпійських іграх та інших спортивних змаганнях;

- формування самовпевненості, самоповаги, волі у досягненні необхідних результатів;
- розвиток творчих задатків учнів засобами фізичної культури;
- формування в учнів здатності творчо застосовувати набутий досвід з фізичної культури, використовувати сили природи для зміцнення здоров'я та фізичного вдосконалення;
- збільшення обсягу рухової активності, яка приноситиме радість дитині.

Освітня програма фізкультурної освітньої галузі для 1-2 класів охоплює такі ***змістові лінії***: *«Рухова активність», «Ігрова та змагальна діяльність учнів»,* «Загальний стан здоров'я та безпека».

Змістова лінія ***«Рухова активність»*** узагальнює певні види діяльності, які мають спрямування на набуття життєво необхідних рухових умінь і навичок учнів. Змістова лінія передбачає формування в учнів уявлення про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, способів рухової та ігрової діяльності, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я дитини.

Змістова лінія ***«Ігрова та змагальна діяльність учнів»*** пов'язана з опануванням рухливих дій, що задовольняють потребу в руховій активності дітей та сприяють формуванню в учнів особистісних комунікативних задатків. Змістова лінія передбачає виховання в учнів ініціативності, активності та відповідальності у процесі рухливих і спортивних ігор за спрощеними правилами; усвідомлення важливості співпраці під час ігрових ситуацій; уміння боротися, здобувати чесну перемогу та з гідністю приймати поразку, контролювати свої емоції, організовувати свій час і мобілізувати ресурси, оцінювати власні можливості в процесі ігрової та змагальної діяльності, реалізовувати різні ролі в ігрових ситуаціях, відповідати за власні рішення, користуватися власними перевагами і визнавати недоліки у тактичних діях у різних видах спорту, планувати та реалізовувати спортивні проекти (турніри, змагання тощо); формування в молодших школярів умінь і навичок виконання естафет.

Змістова лінія ***«Загальний стан здоров'я та безпека»*** спрямована на усвідомлення цінності до власного здоров'я та вмінь безпечної поведінки в процесі занять на уроках з фізкультурної культури**.**

Предметом навчання у початковій школі в галузі фізичного виховання ***є*** поєднання ***рухової активності учнів із загальноосвітньою спрямованістю*** їх навчання**.**

Наведені підходи до змісту занять фізичною культурою мають орієнтувати учителів не тільки на фізичний розвиток дитини, а й на розвиток особистості, яка завдяки фізичному становленню підвищує рівень сприймання навчального матеріалу. Об'єднання приведених вище завдань передбачає відхід від жорсткої регламентації занять та підняття рівня їх емоційної насиченості, максимальної різноманітності форматів роботи з учнями, методів і засобів фізичної культури, масштабного застосування інноваційних ідей фізичного виховання.

Результати навчання і пропонований зміст
1 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
1	**2**
1. Змістова лінія «Рухова активність» (70 год)	
Здобувач освіти: - *має уявлення* про фізичну культуру як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини; - *розуміє* терміни з предмету фізична культура; - *пояснює* значення фізичних вправ для формування правильної постави; - *називає* життєво важливі способи пересування людини; - *намагається* правильно *виконувати* запропоновані вчителем розвивальні фізичні вправи, які мають сприяти розвитку пружності та гнучкості тіла; - *здійснює* спеціальні фізичні вправи з предметами різної форми: м'яч, палиця, обруч, куля, кільце, шпагат, різні геометричні фігури і т.п.; - *використовує* різні види ходьби для розвитку вміння швидко пересуватися; - *виконує* бігові вправи та різновиди бігу для розвитку спритності та гнучкості; - *застосовує* у вправах елементи підстрибування чи стрибків у довжину; - *долає* смугу природних або штучних перешкод, які мають включати небезпечні та	***Комплекс знань з фізичної культури.*** Фізична культура як сукупність різноманітних фізичних вправ, спрямованих на фізичний розвиток та зміцнення здоров'я людини. Інформованість про загальні способи і види рухів людини. Значення важливості ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки. Різновиди спортивного інвентарю, необхідного для проведення фізичної гімнастики. Правила безпечної поведінки під час проведення фізичної гімнастики. ***Комплекс знань щодо загальних фізичних вправ:*** Рухові вправи та вправи без будь-якого спортивного інвентарю. Вправи із застосуванням спортивного інвентарю (м'яч, палиця, скакалка, кільце тощо). Фізичні вправи імітаційного характеру. **Комплекс знань щодо положення тіла у просторі:** Вправи із переміщенням тіла у просторі (сидіння, стояння, лежання). Вправи з виконання упорів (присідання, обпирання тощо). Вправи з витягуванням і переміщенням кінцівок рук і ніг. **Комплекс знань щодо елементів акробатики:** Вправи з групування (сидячи, лежачи). Вправи з перекатами і подальшим групуванням (перекид боком, уперед тощо). Вправи із стійкою на лопатках. **Комплекс знань щодо дитячого фітнесу:** Загальні фізичні вправи з елементами логопедії

нескладні елементи: - *виконує* метання різними способами на дальність та в ціль; - *виконує* гімнастичні, ігрові та інші вправи; - *виконує* базові рухи, характерні для різних видів спорту; - *виконує* комплекси фізичних вправ ранкової гігієнічної гімнастики, фізкультурної хвилинки та фізкультурної навчальної паузи; - *розрізняє* легкоатлетичні, гімнастичні, ігрові та інші рухові дії; - *розрізняє* види спортивного інвентарю і *добирає* необхідний спортивний інвентар та вправи до видів спорту, якими займається.	(вимовлянням нескладних віршів). Загальні фізичні вправи з елементами імітації рухів тварин чи птахів. Загальні фізичні вправи з елементами танцювальних рухів. Загальні фізичні вправи з різним музичним супроводженням. **Комплекс знань щодо різновидів ходьби:** Загальні фізичні вправи з ходьбою на пальцях та п'ятках. Загальні фізичні вправи з підніманням стегна чи у присіді. Загальні фізичні вправи з різним положенням рук. Загальні фізичні вправи з різними формами групової ходьби (змійка, струмок тощо). Загальні фізичні вправи із зупинкою за сигналом. Загальні фізичні вправи з навантаженням (мішечок, кулька тощо). **Комплекс знань щодо різновидів бігу:** Загальні фізичні вправи зі зміною напрямів. Загальні фізичні вправи із різних вихідних положень. Загальні фізичні вправи з чергуванням бігу, ходьби та стрибків. **Комплекс знань щодо лазіння:** Вправи по горизонтальній та похилій гімнастичній лаві. Вправи з лазіння по гімнастичній стінці. **Комплекс знань щодо стрибання:** Вправи із стрибання без використання спортивного інвентарю (на місці, на одній нозі). Вправи із стрибання з поворотами (праворуч, ліворуч, кругом). Вправи із стрибання з присіданнями. Вправи із стрибання з використання спортивного інвентарю. Вправи із стрибання із зістрибуванням на вищі чи нижчі поверхні. **Комплекс знань щодо вправ з м'ячем:** Вправи з триманням, підкиданням м'яча руками. Вправи з ловіння м'яча після його підскакування від стіни чи підлоги. Вправи з метанням м'яча лежачи, сидячи, стоячи. Вправи з метання м'ячів різної ваги на дальність.
2. Змістова лінія «Ігрова та змагальна діяльність учнів» (30 год)	
1	**2**

Здобувач освіти: - *приймає участь* в колективних рухливих іграх у формі естафет, командних змагань тощо; - *застосовує* елементи рухливих ігор під час прогулянок, екскурсій, відпочинку, задовольняючи потребу в руховій та ігровій діяльності; - *взаємодіє* під час ігор з дорослими й однолітками ; - *вимірює* власні рухливі дії з діями інших учасників спільно-командних ігрових напрямів, зокрема, під час естафетних олімпіад тощо; - *обговорює* спільні командні рішення в ухваленні тих чи інших спільних ігрових рішень; - *виконує* рольові команди в ігрових ситуаціях; - щиро *вболіває* за результат команди; - *дотримується* безпечної поведінки під час виконання фізичних вправ та ігор; - *розуміє* необхідність дотримання правил безпеки у ході ігрової діяльності; - *коментує* емоції, що виникають під час естафет та рухливих ігор; - *пояснює,* чому треба грати чесно, поважаючи суперника; - *пояснює* правила проведення гри; - *ставить запитання*, аби краще розуміти правила та дії у відповідності до узгоджених правил; - *розповідає* про відомих спортсменів та прагне брати з них приклад; - *пояснює* одноліткам, як треба поводитися у ході гри.	**Комплекс загальних знань щодо фізичної культури:** Місце й роль фізичних рухливих ігор як факторів зростання рухової активності школярів та оволодіння ними навичок здорового способу життя. Додержання правил чесного змагання під час проведення ігрових заходів. Ознайомлення з правилами рухливих ігор. Правила безпечної поведінки під час виконання фізичних вправ і ігор. **Комплекс загальних знань щодо рухливих ігор для активного відпочинку:** Колективні масові ігри малечі та дорослих. Ігрові заходи влітку та взимку.
3. Змістова лінія «Загальний стан здоров'я та безпека» (5 год)	
Здобувач освіти: - самостійно *регулює* фізичне навантаження відповідно до самопочуття під час виконання фізичних вправ та ігрових дій*;* - *розуміється* на тому, які ознаки втоми виявляються під час виконання фізичних навантажень; - визначає, що є складним для	**Комплекс знань щодо фізичної культури:** Фізична культура як сукупність фізичних вправ, необхідних для зміцнення здоров'я. Розуміння наступу втоми за нехтування фізичними вправами. Загартування на повітрі як один із засобів підвищення життєвого тонусу. **Комплекс знань щодо безпеки під час занять**

виконання фізичних вправ та ігрових дій; - *розповідає* про ознаки впливу фізичного навантаження та ігрових дій на власний організм; - *усвідомлює* про корисність виконання фізичних вправ для забезпечення здорового способу життя і занять з фізичної культури; - *розуміє*, що кожна людина може мати різні фізичні влади і відноситися до людей потрібно однаково; - *може пояснити* роль фізичних вправ у зміцненні здоров`я людини; - *виконує* фізичні вправи для загартування і відчуття здорового організму; - *вміє виконувати* фізичні вправи та ігрові прийоми для підвищення відчуття задоволення та щастя; - *виконує фізичні* вправи на свіжому повітрі разом з іншими дітьми, вчителями та батьками; - *змінює* навантаження та види фізичних вправ за поради вчителів, батьків та інших впливових дорослих з метою досягнення більших результатів у фізичному розвитку; - *прикладає* зусилля для удосконалення своїх фізичних можливостей та умінь; - *добирає* фізичні вправи за особистого уподобаннями і можливостей організму.	**з фізичної культури:** Необхідність правил поводження під час проведення занять з фізичної культури; Розуміння обов`язковості виконання правил безпеки за напрямом збереження здорового і неушкодженого організму. Уміння доказати правоту у виконанні правил безпеки під час проведення фізичних вправ.

Директор І.О.Лапіка

Освітня програма І ступеня (1 клас) обсягом 75 (сімдесят п’ять) сторінок пронумеровано, прошнуровано, скріплено печаткою

_____ І.Ганіка